

ZAKONSKI GLANCI

UGARSKOG' DÀRŽAVNOG SABORA

GODINE 1847/s.

Tiskano po nalogu popečiteljstva (ministeria) polag izvornog' rukopisa posle dobivenog' milostivog' kraljevskog' potvrđjenja.

U ZAGREBU.

TISKOM Dra. LJUDEVITA GAJA.

1860.

Mi FERDINAND Prvi po Božjoj milosti Car Austrijski Kralj Ugarske i Česke ovog imena V-ti Kralj Dalmacie, Horvatske, Slavonie, Galicie, Vladimirie, Rame, Sàrbie, Kumanie, i Bugarske Apostolski, Kralj Lombardo-Mletački, Ilirski, i Jerusolimski, i. t. d. Nadvojvoda Austrie, Veliki Vojvoda Toskane, Vojvoda Lotharingie, Salzburga, Stajerske, Koruške i Kranjske, Veliki knez Erdelja, Markio Moravske, Vojvoda Gornje i Dolnje Slezke, Modene, Parme, Piačence, Guastalle, Osvicah, i Zatora, Tiešina, Furlanske, Dubrovnika, Zadra, i. t. d. Grof Habsburgski, Tirolski, Kyburgski, Gorice i Gradiške, Knez Tridenta i Brixena, Marchio Gornjeh i Dolnjeh Lužicah, i Istrie, Grof Hochennembski, Feldkirchski, Bregenski, i Sonnenburgski i. t. d. Gospodar Tàrsta, Kottora, i Slavenske Krajne i. t. d.

Na uspoměnu dajemo javljajuć svim onim, kojih se tiče; da potlam kako smo Mi sa vèrnimi Stališi i Redovi mile nam kraljevine Ugarske i Stranah pridruženih hoteći se posavětovati, u smislu zakona, obćinski ili dáržavni Sabor na 24-tu poslè Duhovah na dan 7-mi mēseca studna godine 1847. padajuću nedělju u slobodan kraljevski naš

grad Požun, naredili, i proglasili, i po milosti Božjoj u osobi vodili bili, i potle kako saborska savetovanja savršena su bila, Glavoredovnici, Slēgonoše, Velmože, plemići i ostali Stališi i Redovi, pomenute naše Ugarske kraljevine, i Stranah pridruženih sa Našim privoljenjem po njima u istom dāržavnom Saboru obćinskim sporazumljenjem, odvėtom i jednodušnom voljom stvorėne sledeće zakonske članke Našemu Velićanstvu podnėli i pokazali jesu ponizno moleći, da bi Mi sve one zakonske članke i u njima nalazeća se ukupno i pojedince odobrivši, i milostivno primivši, i njim Naše kraljevsko privoljenje pridaći, po Našoj kraljevskoj vlasti milostivno primiti, potvrditi, objaćiti, i kako mi sami obdāržavati tako i učiniti, da se i po drugima, kojih se tiče, obdāržavaju, dostojali.

Kojih zakonskih članakah sadāržaj je ovaj:

PREDGOVOR.

Buduć da je slavne uspomėne Nj. Visost cesarsko kraljevski naslėdni Nadnajvoda Josip, kraljevine Ugarske Nadvornik, iz svojeg otaćbini korisnog zemaljskog života po nepromenljivoj odluci providnosti božanske odazvan, Nj. Velićanstvo Ferdinand I. Car Austrianski, i Apoštolski Kralj, Ugarske ovog imena V. Stališe i Redove Kraljevine i k-njoj pridruženih Stranah radi izabiranja Nadvornika u smislu 3 zakonskog članka prie krunjenjja godine 1608. preduzeti se imajućeg, kao takodjer po uredbi zakona radi toga, da se šnjima po želji svog oććinskog sārca o mnogovārstnih vele važnih, na promicanje blagostanja kraljevine, i povećsanje obćeg dobra potrebnih zakonskih naredbah posavėtovati može, na dāržavni Sabor na 24-tu poslē Duhovah, na dan 7-mi mėseca Stu-

dena godine 1847. padajuću Nedėlju u slobodan kraljevski grad Požun dozvalo, i taj Sabor u srėd najživahnije radosti naroda madjarskim govorom otvorivši, svojom velićanstvenom glavom je vodilo.

U slėd toga Stališi i Redovi Kraljevine i pridruženih Stranah poslē zakonitoga izabiranja Nadvornika hitili su u osėćanju svoje prama Nj. Velićanstvu neuzkolebive vėrnosti i prama otaćbini svete dužnosti, obzir svoj na ona obratiti, koja sjedinjenje ćelokupnog ugarskog naroda u pravici i koristi, zakonita samostalnost, i nezavisnost, kraljevine-odnošenja prama dāržavam, š njom po doslėdnom Ugovoru (Sanctio pragmatica) u nerazdruživom savezu stojećim, ustavni život naroda, zahtėvanja vrėmena, i razvitak po nukanju okolnostih potreban, i na ovom temelju osnovano oživljanje onog suglasja duševnih silah sa tolesnom snagom, u kojem Velićanstvena kraljućuća Porodica, i njoj vikovitom vėrnostju privāržen narod, med svima neizvestne budućnosti dogadjaji neporušivu podporu našli budu, neodgodljivo potrebuju; i tako stvorene zakonske članke Nj. Velićanstvu preponizno predložili jesu moleći: da bi takove primiti, kraljevskom vlastju odobriti, i kako od svoje strane, obdāržati, tako milostivno nastojati izvolilo, da se i po drugėh neoskvārjeno obdārže.

ČLANAK I.

Uspomėna slavno-pokojnog Nadvornika Josipa uzakoni se.

Buduć je carsko-kraljevski austrianski Nadvojvoda Josip, Nadvornik Ugarske kraljevine, po nepromenljivoj odluci providnosti božanske iz broja živućih odazvan, Stališi i Redovi kraljevine, za, da ime Njegovo i potomstvo slavi, privoljenjem Nj. Velićanstva zaključili su:

§. 1. Nadvornik Josip onom nepomarčljivom gorljivostju, kojom je kroz polvėka mnogo putah u teškėh okolnostih poslove otačbine vodio, zaslužio jest podpuno zahvalnost naroda.

§. 2. Na onaj tužan list dogodovštine, na koji posljednji sat njegovog' minulog' života zapisan jest, s ovim bilježe Stališi i Redovi kraljevine iz grudih naroda neminuću uspomėnu Njegovog imena.

ČLANAK II.

Nj. Visost carsko-kraljevski Austrianski Nadvojvoda Stėpan isabira se za Nadvornika Ugarske kraljevine.

Nj. carsko-kraljevsko i Apoštolsko Veličanstvo ovaj čaržavni Sabor u svojem kraljevskom pozivnom pismu osobito i za izbiranje Nadvornika oprėdėlivši, kada bi imena milostivo naznačenih kandidatah za izpražnjenu Nadvornika čast tajnim kraljevskim pečatom zapečaljena starijemu Jurju Majlathu vėrhovnomu Sudcu kraljevine zajedno sa milostivnimi kraljevskimi predlozi predati, i tako želji Stališah i Redovah i naredbi zakona zadovoljiti milostivno dostojalo: Stališi i Redovi izpred milostivog lica Nj. Veličanstva u saborsku dvoranu odaljivši se, pismo kraljevsko, koje imena Kandidatah u sebi zadāržavaše, otvorili nisu, dakle propustivši obično proglašenje naznačenja (candidatie) — carsko-kraljevsko austriansko naslėdnog Nadvojvodu Stėpana, sina slavne uspomėne Nadvornika carsko kraljevsko austriansko naslėdnog Nadvojvode Josipa, jednoglasno i obćom željom za Nadvornika kraljevine, izabrali jesu, ne samo zato: da se po ovom izboru međjusobno med Vladarom i kraljevinom povėrenje, koje je temelj obćeg blagostanja, što užjima

svezama učvārsti, i u moguća teška vřemena tim krepkjem posrėdovanju kod okrunjenog' Vladára nadati bi se mogli: nego i naj većma zato, što su Njegove jasne sposobnosti duha, i osobito nagnutje prama narodu ugarskomu, njima i ćelaj kraljevini obćenito poznata; radi toga scėnili su: da onaj gubitak, kojega u pokojnom ocu njegovom narod žalil, nadomėstiti samo On sposoban bude, kao što već i dogadjaji ovog' Sabora kraljevine ono obćenito pouzdanje, kojim od ćelog naroda jednoglasnim uzhitjenjem izabran jest, jasno opravdaše.

U oštalom glede ovog' i tako zbivšeg' se izabranja oćituje se: da ono za buduće slućaje za pravilo, služilo nebude, dapaće svi zakoni kraljevine, koji su do sada gledeć na kraljevsko pravo naznačenja, (Candidatie) kako takodjer gledeć na pravo slobodnog izabiranja Redovah kraljevine, kako napokon gledeć ćasti i pravah Nadvornika stvoreni, za sva buduća vremena neoskvārnjeno uzdāržati se imaju.

Nj. carsko kraljevsko i apostolsko Veličanstvo ovaj tako i punom slobodom izvršen izbor Stališah i Redovah kraljevine poslē navadnim načinom ućinjenog' objavljenja premilostivo primivši, zajedno Stališe i Redove kraljevine osėgurati dostojalo jest ne samo radi toga da zakon kraljevine koji naznačenje (Candidatiu) ćetirih prikladnih osobah nalaže, nego i radi toga, da ćast Nadvornika u zakonitima pravama i nadalje uzdāržavalo, i nastojalo bude, da novo izabrani Nadvornik sva prava zakonita i dužnosti ćasti Nadvornika, i š-njom skopćanog' kraljevskog' Namėstnika, u ćelaj prostranosti bez svake, bar od kud proizlaziti moguće, zaprėke, podpuno izvāršivati može.

Za tēm novoizabrani Nadvornik, po Stališih i Redovih kraljevine pred milostivo lice Nj. Veličanstva doprattjen, obećab je: da će ćast Nadvornika u smislu zakonah

obnašati; zajedno vjernost svoju kralju i kraljevini zakletvom obvezao je. Stališi i Redovi kraljevine pako Nj. Veličanstvu kraljevsko pismo ono, u kojem se imena naznačenih (Candidatah) nalaze, neodparito na veći znak pouzdanja svojega zapečatjeno, kao što ono primili su, u Najviše Ruke preponizno povratitše. — Usléd toga:

§. 1. Izabranje Nj. cesarsko kraljevske Visosti austrijsko naslédnog Nadvojvode Štěpana za Nadvornika kraljevine ovim se u zakon bilježi.

§. 2. Platju Njegovu časti Nadvornika prēmērenu izvan onih 3,000 Dukatah, koji Njemu kao vārhovnomu kapitanu i vārhovnomu sudcu Jazigah i Kumanah pripadaju, za vrēme do budućeg Sabora kraljevine Nj. Veličanstvo po Ugarskom Popečiteljstvu (Ministeriumu) oprēdeliti hoće.

ČLANAK III.

O ustrojenju nezavisnog' odgovornog' ugarskog Popečiteljstva. (Ministeriuma).

§. 1. Osoba Nj. Veličanstva kralja jest sveta i neuvredljiva.

§. 2. U izbivanju Nj. Veličanstva iz kraljevine polag uzdržavanja čelokupnosti krunē, i saveza kraljevine, vlast izvršavajuću putem zakona i ustava punom moćju izvršava u kraljevini, i k-njoj pridruženima stranama Nadvornik i kraljevski Namēstnik, i u ovom slučaju osoba sadašnjeg Nadvornika Cesarsko kraljevskog Nadvojvode Štipana jest takodjer neuvrēdljiva.

§. 3. Nj. Veličanstvo, a u izbivanju Njegovom Nadvornik i kraljevski Namēstnik vlast izvršavajuću u smislu zakonah po nezavisnom ugarskom Popečiteljstvu izvršuje, i makar kakove naredbe, zapovēdi, odluke, nai-

meňovanja, samo onda valjeju, kad ih jedan izmedju stanujućih u Buda-Pešti Popečiteljah je podpisao.

§. 4. Svaki sućlan Popečiteljstva za svako svoje činovno ili službeno postupanje jest odgovoran.

§. 5. Popečiteljstvo stoluje u Buda-Pešti.

§. 6. U svim predmetima i poslovima, koji su do sada u područje ugarsko kraljevske dvorne cancellarie, kraljevskog namēstnićtva, i kraljevskē komore, ovamo razumēvujuć i rudarstvo, spadali, ili onamo spadati imali, u obće u svim gradjanskima, duhovnima, komornima, bojnim, rēčjom u svim predmetima, koji se obrane domovine tiću, Nj. Veličanstvo vlast izvršavajuću od sada jedino po ugarskom Popečiteljstvu bude izvršivalo.

§. 7. Naimenovanje Nadbiskupah, Biskupah, Predstavnikah, Opatah, i Stēgonošah kraljevine, — izvršivanje prava pomilovanja, — podēljenje plemenštine, — naslovak, i redovah uvēk uz protupodpis dotičnog' odgovornog' ugarskog Popečiteljah upravo Njegovomu Veličanstvu pripada.

§. 8. Glede upotrēbljavanja ugarske vojske prēko granicah kraljevine, kao što naimenovanja vojaćkih častnikah, takodjer bude Njegovo Veličanstvo uz protupodpis u smislu §. 13. svagda okolo Nj. kraljevske Osobe budućeg odgovornog' ugarskog' popečiteljah odlučilo.

§. 9. Svi predmeti, koje napomenuta u §. 6. Di-casteria radi konaćnog' rešenja Nj. Veličanstvu običavala su podnēti, izuzamši §. 7. i 8. oznaćeno, u izbivanju Nj. Veličanstva iz kraljevine, po Popečiteljstvu radi rešenja Nadvorniku i kraljevskome Namēstniku predložitise imaju.

§. 10. Popečiteljstvo sastoji iz jednog predsjednika, i ako on oddēl popečiteljstva (portfeuille) primio nebi osim njega iz osam popečiteljah.

§. 11. Predsjednika u izbivanju Njegovog Veličanstva

stva iz kraljevine, imenuje s potvrđenjem Njegovog Veličanstva Nadvornik i kraljevski Naměstnik.

§. 12. Supopečitelje (Co-Minister) radi najvišjeg potvrđenja ima Predsédnik popečiteljstva predložiti.

§. 13. Jedan popečitelj ima svagda uz osobu Njegovog Veličanstva biti; i u svima odnošenjima, koja se domovine i naslédnih dáržavah zajedno tiču, kraljevinu pod odgovorom zastupati.

§. 14. Popečiteljstvo osim onoga sučlana, koji će poslove u §. 13. napomenute uz Osobu Nj. Veličanstva obnašati, bude imalo slédeća oddělenja:

- a) Poslovah unutárnjih.
- b) Blagajne dáržavne (Finanz)
- c) Obćinskih dělah, srédstvah obćenja, i brodarstva.
- d) Poljodělstva, obártnosti i tãrgovine.
- e) Věre, i obćeg izobrazivanja.
- f) Pravosudja i pomilovanja.
- g) Obrane otačbine, ili bojno.

§. 15. Svakomu oddělenju, kao takodjer k-istom spadajućemu i pod dotičnim glavama odsěkah (Section's Chef) stojećemu zboru činovnikah, jedan popečitelj predstoji.

§. 16. Popečiteljstvo oprédělit će naćin svojeg' unutárnjeg poslovanja.

§. 17. U Věću cělog popečiteljstva, kada Njegovog Veličanstvo ili Nadvornik kraljevski Naměstnik u njemu nazoćan nije, ima predsédnik popečiteljstva predsédati, koji takovo věće u svakom potrebnom slućaju sazvatí može.

§. 18. Svaki popečitelj za onu naredbu, koju podpiše, odgovoran jest.

§. 19. Za pretresanje obćinskih poslovah dáržave pod predsédanjem Nj. Veličanstva, ili Nadvornika kra-

ljeyskog Namestnika, ili pako popečiteljskog predsédnika hoće se u Buda-Pesti ustrojiti dáržavno Věće (Staatérath) koje će se u najbližjem Saboru kraljevine stalno urediti.

§. 20. Uz Osobu Nj. Veličanstva budućemu popečitelju predati se imaju zajedno sa potrebnimi činovnici dva dáržavna savětnika, koji za sada na predlog dotičnog popečitelja izmed' predstavljajućih savětnikah (Referendarii) kraljevske ugarske dvorne Cancellarie budu naimenovani.

§. 21. Pomenute u §. 7. i upravo rešenju Nj. Veličanstva zadáržane poslove bude, uz Osobu Njegovog Veličanstva odredjen, odgovoran ugarski popečitelj sa njemu pridruženimi dáržavnimi savětnici i činovnici rukovodio.

§. 22. Ostali predstavljajući savětnici kr. ugarske dvorne Cancellarie budu u §. 19. napomenuto dáržavno Věće preměštjeni.

§. 23. Kraljevsko Ugarsko Naměstništvo, i ugarska dvorna Komora imaju se med' obćične odděle, popečiteljstva poděeliti, s pomnjom vendar na zaključak članka 58-og' 1791, koji takodjer i kod ustrojenja istog dáržavnog věća u obzir uzeti se ima.

§. 24. Predsédnici dicasteriah, u §. 6. oznaćenih, u §. 19. napomenutom dáržavnom Věću imadu město, gđe u nepribitnosti Nj. Veličanstva, Nadvornika, kraljevskog Naměstnika ili popečiteljah predsédati mogu.

§. 25. Svi činovnici i sluge napomenutih u §. 6. dicasteriah, i tako ne samo oni, koji su na novo naměštjeni, nego i oni, koji u gore napomenute odděle popečiteljstva ne naměstjuju se, do onda, dok drugaćie naměstiti se budu mogli, zadáržat će cělu sadašnju njihovu plaću.

§. 26. Svaka oblast kraljevine ima i u buduće celo svoju zakonitu vlast zadržati.

§. 27. Svi zakoniti sudci i sva sudišta u svojoj zakonitoj samostalnosti, i do novoga naredjenja zakonskog u sadašnjem uredjenju, održati se imaju.

§. 28. Popečitelji kod obadviuh Stolah (Táblah) u Saboru kraljevine mjesto imaju, i ako se očitovati žele, poslušati se imaju.

§. 29. Popečitelji dužni su pred jedan i drugi Stol Sabora na njihovo zahtjevanje doći, i potrebavana izjasnjenja dati.

§. 30. Popečitelji činovna pisma svoja na zahtjevanje jednog ili drugog Stola Sabora kraljevine iztraživanju istog Stola, ili po njem imenovanog odbora, podvraćti, obvezani jesu.

§. 31. Popečitelji na Saboru odvjet samo onda imaju, ako su po zakonu člani gornjeg Stola, ili pako za poklisare k-dolnjem Stolu izabrani.

§. 32. Popečitelji mogu se na odgovor uzeti:

- a) Radi svakog čina ili naredbe, koja neodvisnost kraljivine, poručanstva ustava, naredbe obstojecih zakonah, slobodu osobah ili svetost vlastitosti uvrđja, i od njih službenim putem proizlazi.
- b) Radi nevěrnog rukovodjenja, ili zakonu protivnog obratjanja njim povćenih novacah, i drugog blaga.
- c) Radi nemarnosti u izvāršivanju zakonah, ili uzdržanju mira i poredka; na koliko su naime to sa srēdstvi po zakonu njima izrućenimi učiniti mogli.

§. 33. Tužbu proti popečiteljem odredi dolnji stol absolutnom većinom odvćtah.

§. 34. Suditi će im javnim postupanjem sudište,

po gornjem Stolu izmed članovah njegovih tajnim odvćtom izabrati se imajuće, i ovo opreděli krivnji priměrenu pedepsu.

Izabrati se pako ima 36 članovah; izmed kojih dvanajstoricu povćenici (Commissari) po dolnjem stolu za podići tužbu izaslati, — dvanajstoricu pako obtuženi popečitelji, zabaciti mogu. Takovim načinom sastavljeno, i iz dvanajst osobah sastojeće Sudište bude njim sudilo.

§. 35. Kraljevsko pomilovanje obsudjenim popečiteljem samo u slučaju občinske amnestie podělit se može.

§. 36. U obziru krivnjah, u koje bi izvan službenog njihovog poslovanja zabasali, stoje popečitelji pod obćim zakonom.

§. 37. Popečitelji su obvezani izkazanje dohodakah i potrebah kraljevine, i račune vārhu rukovodjenja u prošasto vřeme dohodakah radi saćorskog pregleda i odobrenja svake godine dolnjem stolu predložiti.

§. 38. Službenu plaću popečiteljstva Nadvornik i kraljevski Naměstnik oprěděliti će, do buduće zakonske naredbe.

ČLANAK IV.

O Sědnicam svakogodišnjeg Sabora kraljevine.

§. 1. Buduć da Sabor kraljevine odsada svake godine i to u Pešti sědnice svoje dārzao bude, Nj. Velićanstvo Redove kraljevine na svakogodišnje sědnice svake godine, i na koliko okolnosti dopustile budu, na zimske mēsece sazvalo bude.

§. 2. Odsada stvoreni zakoni po Nj. Velićanstvu i u tećaju godišnjih sědnicah potvårditi se (sanctionari) mogu.

§. 3. Zastupnici se izbiraju za trogodišnji Sabor kraljevine, i za sēdnice ovog sabora od svih triju godina.

§. 4. Počamši od godine 1848 po svāršetku svake trete godine za vrēme šest tjednah prije otvorenja sēdnica sledećeg trogodišnjeg Sabora, po cēloj kraljevini imadu se zastupnici na novo izabirati, i onda takodjer, koji prošavše vrēme izabrani biahu, samo ako budu opet iza rani, zastupništvo zadāržati mogu, i to slično opet na rok trogodišnjih sēdnica jednoga sabora.

§. 5. Njegovo Veličanstvo ima pravo sakupljenu godišnju sēdnicu odgoditi i zaglaviti, dapače isti sabor pred svāršetkom triju godina raspustiti, i onda novo izabiranje zastupnikah narediti; ali u ovom posljednjem slučaju o sazvanju novieg' Sabora kraljevine tako će odlučiti, da ovaj za tri mēseca poslē razpuštjenja posljednjeg u sēdnicu se sakupi.

§. 6. Dokle popečiteljstvo posljedno godišnje račune, i izkazanje troškovah za sledeću godinu predložilo, i vārhu toga rešenje slēdilo nije: — dotle nemože se niti godišnja sēdnica zaglaviti, niti Sabor raspustiti.

§. 7. Predsjednika i jednog podrugog presednika za gornji Stol izmed članovah istog' Stola Nj. Veličanstvo će imenovati; a bilježnika, takodjer izmed svojih članovah, sam Stol će si izabrati tajnim odvętovanjem.

§. 8. Buduć da kraljevski sudbeni Stol ovim prestaje biti cēlokupni dio Stola Zastupnikah, Stol Zastupnikah izabrat će tajnim odvętom izmed svojih članovah jednog predsjednika, dva podpredsjednika, i bilježnike.

Predsjednici obadvuh Stolah za tečaj cęlog' Sabora, ostali činovnici pako svake godine, u parvoj sēdnici izbiraju se, dotično imenuju se, u kojoj sēdnici najstariji član Stola predsjedā.

§. 9. Predsjednik Stola Velemožah kao i dolnjeg plaću iz dāržavne pēneznice prima, koja u parvoj sēdnici najbližnjeg' Sabora oprēdelila se bude.

§. 10. Sēdnice obadvuh Stolah budu odsada javne. Radi potrebnog u posavietovanih mira, reda, i uzdāržavanja slušaocah u podpunoj tišini svaki stol si pravila ućini, koja će predsjednik točno izvāršivati.

§. 11. U ovom obziru se već sada napārvo odredjuje, da slušateljstvo posavętovanje na nikakav naćin uznemirivati nesmē.

§. 12. Ako pojedini slušaoci ili slušateljstvo posavętovanje bi uznemirilo, i parva opomena predsjednikova uspēh imala nebi, drugi put pozivajuć se na ov zakon pojedinog slušaoca, ili isto dotično slušateljstvo dati će izpeljati i njegovo mēsto zatvoriti.

§. 13. Kad se ovo dogodi, posavętovanje ili on isti dan, ili kasnije, po zaključku većine, i to uvęk javno, nastavi se.

§. 14. Uzdāržanje mira i poredka povęrenicima dovrane, ili ako bi od potrebe bilo pomoćom narodne straže ima se izposlovati.

§. 15. Izvan pravilah, napomenutih u prednjimi §§. svaki Stol saćiniti će u sēdnici najbližnje godine najprije pravila poredka, u kojih naćin i red savętovanja i odvętovanja i u obće unutarnji poslovi budu oprēdēljeni, kojih vendar ona strana, koja u užjem smislu o redu savętovanja radi, samo s-vāršetkom godišnjih sēdnica i samo poslē kako savętovanja vārhu zakonskih predlogah zaglavljena budu, moći će se promēniti.

ČLANAK V.

O izboranju državno-saborskih poslanikah na temelju zastupanja puka.

Gledeć na izboranje poslanikah za državni sabor, koji tekuće još godine u smislu IV-og zakonskog članka u Pešti držati se ima, na temelju zastupanja puka preduzeti se imajuće, za vrēme naredjuju se slēdeća:

§. 1. Buduć obstojeći državni Sabor to za zvanje svoje osećati nemože, da onim, koji su do sada politička prava izvāršivali, takovo uživanje oduzme: svi oni koji u varmedjah i slobodnih okružjih odvēt u izboru poslanikah državno-saborskih imali jesu, u izvāršivanju toga prava ovim ostavljaju se. — Osim toga:

§. 2. Svi rođeni, ili podomaćeni, najmanje 20 godinah imajući, i niti pod očinskom, tutorskom, ili gazdinom vlastju, niti pako radi nevērnosti, prevare, pljenja, ubijanja ili kao polikuće pod kaštigom stojeći stanovnici kraljevine i pridružēnih stranah, izuzamši žene, bez obzira na njihov, po državnom zakonu primljem, verozakon, jesu izbornici:

a) koji u slobodnimi kraljevskimi gradovi, ili u mēstima uređjeno vēće (starešinstvo) imajućima, kuću ili zemlju od vrēdnosti 300 for. srebra, — u ostalima mēstima pako u dosadašnjem smislu urbara $\frac{1}{4}$ sesie, ili posēdovanje spodobne prostranosti, izključivom vlastitostju, ili sa njihovima suprugama (ženama) i dotično malodobnim dēcama imaju.

b) Koji su se kao rukodēlci, tārgovci, ili fabrikanti naselili, ako svoju vlastitu delaonicu, skladište, ili fabriku imaju — i ako su rukodēlci, koji neprestano najmanje s jednim pomoćnikom posluju.

c) Koji, ako u pomenuta oddēla nepadaju, iz vlastitih zemaljah ili glavnica proiztičućih, 100 for. srebra dohōdka dokazati mogu.

d) Bez obzira na dohodak, doktori, lēčnici, ranarnici, odvētnici, zemljomērci, akademički umētnici, učitelji (profesori), članovi madjarskog učenog društva, lēkari (apotekari), župnici (parochi), kapellani, seoski bilježnici i seoski učitelji u onom izbornom okružju, gdje stalno stanuju.

e) koji su do sada u gradovih gradjani ili tako zvani purgari bili, ako i baš u gornjima točkama popisane sposobnosti nebi imali.

§. 3. Izabrali se može svaki onaj, koji je izbornik, ako je 24. godinu života svog navāršio i onoj naredbi zakona, po kojoj je zakonotvorni jezik ujedno madjarski, zadovoljiti može.

§. 4. Što se kraljevina, radi poslanja poslanikah na izborna okružja podēluje, to glede područja i samostalnosti jurisdikciah varmedjskih, okružnih i varoških nikakvu promēnu ne uzrokuje.

§. 5. Kuća zastupnička sastojat će, ovamo nerazumēvajuć Erdelj; iz 377 poslanikah, koji svi jednaki odvēt imali budu, i na temelju nesamo broja puka, nego i obzirah na prostor i državno gospodarstvo, učinjenim primērnim razdēljenjem na slēdeći način imaju se izabirati:

A) Po pojedinih obćinah poslati se imajuć poslanci:

1. Stari Arad šilja	1 posl.
2. Bistrica Rudna sa k' njoj spadajućima rudarskima naselbinama	1 "
3. Budim	2 "
4. Pešt	5 "
5. Debrecin	3 "
	2

6. Osék	1 posl.
7. Ostrogon sa Nadbiskopovima varošima: Svetog Jurja i Svetog Tomè	1 "
8. Stolni Biograd	1 "
9. Gjur varoš	1 "
10. Košice	2 "
11. Komarom varoš	1 "
12. Kremnica	1 "
13. Pečuh	1 "
14. Požun s' Podgradjem požunskim	2 "
15. Ščavnica sa Belom rudarskom	1 "
16. Soprun varoš	1 "
17. Subotica	2 "
18. Sathmar-Németh	1 "
19. Segedin	2 "
20. Temešvar	1 "
21. Novisad	1 "
22. Sombor	1 "
23. Baja sa István megye-om	1 "
24. Veliki Bečkerek	1 "
25. Békés varoš	1 "
26. Jas-Berény	1 "
27. Besermin	1 "
28. Čaba-békéska	1 "
29. Čongrad varoš	1 "
30. Ceglid	1 "
31. Jegar	1 "
32. Félegyháza	1 "
33. Gjengješ	1 "
34. Gjula	1 "
35. Halaš	1 "
36. Kečkemét	2 "
37. Velika-Kikinda	1 "

38. Veliki-Körös	1 posl.
39. Makov	1 "
40. Miškovec	2 "
41. Njiregyháza	1 "
42. Papa	1 "
43. Saryáš	1 "
44. Senteš	1 "
45. Veliki-Varadin sa Vlaškiem	1 "
46. Holtmezö Vásárhely	1 "
47. Vëršec	1 "
48. Senta	1 "
B) Iz Varmedjah , slobodnih okružjih , i varoših ustrojena izborna okružja, u kojih izbiranje poslanikah one varoši upliv nemaju, kojim pravo pošiljanja poslanikah gore je podđljeno :	
49. Mošonska Varmedja šalje	2 "
50. Gyurska	3 "
51. Komoranska	4 "
52. Beogradska	5 "
53. Tolnanska	6 "
54. Baranjska	7 "
55. Simežka	8 "
56. Vesprimska	6 "
57. Saladska varmedja, gdje jest jednog' izbornog' okružja glavno město Veli- lika Kaniža	9 "
58. Železna varmedja sa slobodnim kra- ljevskim varošom Kisegom ukupno	10 "
Jednog izbornog okružja glavno město je slobodna kraljevska varoš Kiseg', drugog' Sombatelj, kojima varmedja toliko predđlah stanovništva pridruži, koliko k'-10 poslani-	

kom primérno za izbor po jednog' poklisara potrebno jest.

59. Šoprunska varmedja sa slobodnimi kraljevskimi varoši Železniměstom (Žifenštáti) i Rustom ukupno šalje 6 posl.
 Jednog izbornog okružja glavno město jest Železno-město, kojemu i grad Rust pripada, i k-ovomu izbornomo okružju pridati se ima primérni preděl stanovništva.
60. Požunska varmedja sa slobodnimi kraljevskimi varoši Tárnavom, Svetim Jurjem, Pezinkom. (Pöfing) i Modrom ukupno šalje 6 "
 Glavno město jednog' izbornog' okružja je Tárnava, drugog' Pezinek, i k' ovom pribrojava se takodjer Sl. kr. varoši Modra i Sv. Juraj. K' ověm izbornim okružjam istim načinom dodati se imaju primérnu preděli stanovništva.
61. Nitranska varmedja sa sl. i kr. varošom Skalicami šalje 11 "
 Glavno město jednog' izbornog' okružja sú Skalice.
62. Trenčinska varmedja sa Sl. i kr. gradom Trenčinom, kao glavnim městom jednog' izbornog' okružja šalje 8 "
 63. Oravska varmedja šalje 2 "
 64. Liptovska 2 "
 65. Turčanska 2 "
 66. Zvolenska sa Sl. i kr. gradovi Breznom, Lubjetovom, Zvolnem i Krupinom šalja 3 "

- Glavno město jednog' izbornog' okružja jest Brezno, u koje okružje spada Lubětova, — drugog' pako Krupina, kamo spada Zvolen sa primérnim predělom stanovništva.
67. Tjekovska varmedja sa sl. i kr. varošom Novom-Bánjom ukupno šalje 3 posl.
 Glavno město jednog' okružja izbornog jest Nova-Bánya.
68. Ostrogonska varmedja šalje 2 "
 69. Hontska varmedja sa Sl. i kr. varošom Pukancem šalja ukupno 3 "
 70. Novogradska varmedja šalja 6 "
 71. Peštanska 10 "
 72. Bačka 10 "
 73. Věrovitička 4 "
 74. Srěmska 3 "
 75. Požeška sa Sl. i kr. varošom Požegom, kao glavnim městom jednog' izbornog' okružja šalje 2 "
 76. Heveška varmedja šalje 8 "
 77. Boršodska 6 "
 78. Gemerska 6 "
 79. Šipuška varmedja sa Sl. i kr. varošima Levočom, i Kežmarkom kao glavnimi městmi izbornih okružjah, s-okružjem 16 Šipuških gradovah ukupno šalje 6 "
 80. Šaroška varmedja sa sl. kr. varoši Prešovom, Bardijijovom i Sabinovom kao glavnimi městmi izbornih okružjah ukupno šalje 6 "
 81. Tornanska varmedja šalje 2 "
 82. Abaujvarska 5 "

83. Zemplinska	8	posl.
84. Ungvarska	4	"
85. Berežka	4	"
86. Krašovska	6	"
87. Temeška	8	"
88. Torontalska	9	"
89. Čanadska	2	"
90. Čongradska	2	"
91. Békeška	2	"
92. Marmoroška	6	"
93. Biharska	12	"
94. Sarmarska sa slobodnim i kr. gradom Velikom-Bánjom kao glavnim mestom izbornog' okružja	7	"
95. Sabolčka varmedja šilje	6	"
96. Ugočka	2	"
97. Aradska	6	"
98. Krasnanska sa gradom Zilahom kao jednim glavnim mestom izbornog okružja ukupno šilja	2	"
99. Srednjo Solnička	3	"
100. Zarandska	2	"
101. Preděl Kóvára	2	"
102. Okružje Jazigo-Kumanah	4	"
103. Okružje Hajdučko	2	"
104. Okružje Rěčko (Fiume)	1	"
105. Hárvatska	18	"
106. Preděli Hěrvatske Krajine, naime: Regimenta Lička, Otočka, Ogulinska, Slunjska, pàrva banovačka, druga banovačka, Varaždinsko-križevačka, Varaždinsko-sveto-jurjevačka, svaka regimenta po jednog ukupno šilju	8	"

107. Krajni Preděli Srěmski, naime: Re- gimenta Gradiškanska, Brodska, i Petrovaradinska, svaka po jednoga poslanika ukupno	3	posl.
108. Okružje šajkasah šilja	1	"
109. Krajni Preděli banatski naime: Regi- menta němačko-banatska, Vlaško- banatska, i Ilirsko-banatska, svaka po jednog poslanika, ukupno	3	"
Ukupno		377 posl.

Erdelj ako se pridružiti hoće, šilja u smislu VII Zakonskog članka, u svome krilu poděljenih 69 poslanikah.

§. 6. Za izbor svakog' pojedinog' poslanika ima se osobito izborno okružje ustrojiti, i svako izborno okružje samo jednog' državnog' saborskog poslanika izbira.

§. 7. U velikom spravištu svake varmedje, koje se najkasnije za 20 danah po kraljevskom ovog' zakona potvårdjenju dáržati ima:

- a) Na temelju po malom spravištu, ili gdé takovo dáržati običaj nije, po odboru, kojeg' podžupan sazvaó bude, sa obzirom na broj stanovništva i na polakšicu onih, koji izvan zavičaja svog' odvétovali budu, razděljenje varmedjah na izborna okružja polag broja stanovnikah u 5. §. opreděljenog', kao takodjer glavna města istih okružjah, na koliko takova u §. 5. naznačena nisu ustanovila se budu.
- b) Za izvršiti naredbe ovog' zakona, rěčju za rukovoditi u svih granah izborni posó, bude pod presědničtvom jednog' podžupana jedan iz više

članah sastojeci i u neposredno obćenje sa po-
pečiteljem unutarnjih dčlah staviti se imajuć
centralni (srđdotočni) odbor izabran takim naći-
nom, da u njem sva izborna okružja varmedje
zastupljene, i priměрно starešine obćinah upli-
imali budu.

§. 8. Glede ustanovljenja izbornih okružjah i ustro-
jenja srđdotočnog (centralnog) odbora u §. 7. toćkam
a) i b) odredjena, u slobodnimi okružji slično veliko
spravište, u onih pako sl. i kr. varoših, koje po §. 5
toćki A. svog' posebnog poslanika na sabor šiljale budu,
unutarnje i vñjsko vieće u istoj sđdnici izvāršilo bude.

§. 9. Srđdotoćni (centralni) odbor ima se i u onim
gradovima i slobodnim okružjima ustrojiti, koja samo
jednog' dāržavnog' poslanika birala budu.

§. 10. Zaključci, u smislu §. 7-og i 8og satvořeni,
imaju se bez odgadjanja popećitelju unutarnjih dčlah
poslati.

§. 11. Članovi srđdotočnog odbora imaju slđdeću
zakletvu položiti:

Ja N. N. zaklinjem se i t. d. da sva ona, koja
glede izabiranja dāržavno-saborskog poslanika (ili po-
slanikah) u smislu dāržavnih zakonah u slđd izaslanja
mojeg' izvāršiti na službeno postupanje moje spadala
budu, věрно, nepristrano, i po dušnom spoznanju izvāršio
budem. Tako me Bog pómozi i. t. d.

§. 12. Srđdotoćni odbor poslě izaslanja svoga naj-
kasnie za tjedan danah skupivši se:

- a) Imenovati će za popisavanje izbornikah svakog
pod rukovodjenje svoje spadajućeg' okružja jedan
odbor od 3 člana.
- b) Opređeliti će dan, kada će se na městu za svako
okružje naznaćenom, popis izbornikah započeti,

i 14 danah, sa početnim skupa računajuc, ne-
prestano nastaviti.

§. 13. Pomenuti u pārvšem §. toćki b) rok od
dana, koj jest po sredotoćnom odboru opređeljen bio,
brojeć kraći od 21-og i dužji od 30 danah biti nemože,
putem razpisah (circulares), navěstijivanjah iz cārkvnenih
predikaonicah, pribijenjah ili prilěpljenjah oglasa, na jav-
nih městih po selima i varošima, i drugih u sličnom
poslu obićajnih sredstvah mogućom najvećom javnostju
imaju se svima na znanje dati.

§. 14. Odbor za popisavanje izbornikah imenovan
sa oznaćenimi městi pomenutih u §. 12. toćki b) 14
danah svaki dan ima sđdnicu dāržati, i one izbornike,
koji se budu radi popisanja pojavili i tabelaran zapisnik,
kojega popećiteljstvo za tu svārhu sredotoćnomu odboru
za dobe poslalo bude, zabilježiti.

§. 15. Popisivajućemu odboru dati ćedu se za po-
trebovanje (porabu) dosadašnjih varmedjskih izbornikah,
i doľićno varoških gradjanah, knjige od poreza (štibre),
i druga spodobna data, na koliko pomoćju ovih odbor o
sposobnosti, gde kojega za upis javljajućega se, osvědo-
ćiti se nebi mogao, takov sposobnost svoju za izabiranje
dokazati mora.

§. 16. Popisavajući odbor, sa imeni izbornikah u
jednu, za opazke posebnu, rubriku zapisnika zabilježit će
na kratkom sve za sposobnost predložene dokaze, vārhu
loga će opet posebni zapisnik voditi imena onih, koji
su se njemu prijavili, ali po njem od izbornićtva odba-
ceni bili, i sve će to onim, koji se za popis javili budu,
na pārvo izjaviti.

§. 17. Popisavajući odbor će u popisu 3 jednako-
glašeca exemplara voditi, podpisom svih članovah pro-

vidjeti, i posle pomenutih u §. 12 točki b) 14 danah sredotočnom odboru hez odgadjanja poslati.

§. 18. Jedan exemplar poslanih po popisavajućem odboru opredeljenom i na parvo obznanjenom mestu, za da svaki u takov poviriti može, nekoliko danah izložen.

§. 19. On kog je popisavajući odbor od zapisanja odbacio, kao što i on, koji glede zapisanja drugoga kakvu primetbu (opazku) učiniti želi, — ima radi popravljena u ovom obziru popisa sredotočni odbor potražiti.

§. 20. Koji se radi zapisanja pri nijednom popisavajućem odboru javio nije, to kod sredotočnog odbora više iskati nemože.

§. 21. Sredotočni odbor posle svršetka popisivanja izbornikah najkasnie za tjedan danah u sednicu stupivši se:

- a) Popiše po dotičnimi odbori predložene, i
- b) Prošnje u smislu §. 14. podnešene, pregleda
- c) Bilježku onih, koje jest u sled podnešene prošnje iz popisa izbacio, ili u takov primio, po predsedniku i bilježniku podpisanu svakomu exemplaru predložnih podpisah priklopi.
- d) Sednice svoje dotle nastavi, dok podpiše polag izpita i odlucenja prošnjah sa svim neizpravi.
- e) Od popisah na takov način popravljjenih jedan exemplar radi upotrebljivanja kod izbora zadaržavsi, drugi u pismošhranu jurisdikcie položi, tretju pako po pečitelju unutarnjih delah najkasnie za 14 danah posle početka sednicah pošalje.

§. 22. Sredotočni odbor varh svih svojih posavetovanjah po izabranom iz sebe bilježniku polag zapisanah imenah nazočnih članah redoviti zapisnik (protokol) vodi, i takovog' jedan exemplar u pismošhranu položivši, drugi

pako po času (von Beit zu Beit) po pečitelju unutarnjih delah šalje.

§. 23. Sednice su javne tako kod sredotočnog, kao što i kod popisavajućeg odbora.

§. 24. Kad se dan otvorenja državnog sabora priobći, sredotočni odbori imaju rok za izbor državno-saborskih poslanikah tako odrediti, da:

- a) taj rok 15 danah pre dosastja svojega u dotičnimi jurisdikciami priobći se može; i
- b) otvorenje državnog sabora najmanje za 4 tjedne preteče.

§. 25. Posle kako rok izbora opredeljen bude, predsednik sredotočnog odbora obvezan jest taj rok načinom u §. 13. pomenutim mogućom najvećom javnostju bez odgodjenja priobći.

§. 26. Sredotočni odbor ima za svako izborno okružje za rukovodjenje izbora jednog predsednika i jednog bilježnika, kao takodjer u slučaju potrebe ovih namestnike izabrati.

§. 27. Kada tako izabran predsednik na opredeljen dan izbora u glavnom mestu izbornog okružja po sredotočnom naparvo javno obznanjen sat spravište izbornikah otvori, svaki izbornik ima vlast na državno-saborsko poslaničtvo jednu osobu preporučiti.

§. 28. Kod izbora pravo odveta imaju samo oni, koji u popisu izbornikah, gori pomenutim načinom sačinjenim, nahadjaju se, i samo u onom okružju imaju odvet, u kojem su popisani.

§. 29. Nitkom, koji se u popisu nalazi, pravo odveta uzkratiti se nemože.

§. 30. Ako u spravištu izbornikah za državno-saborsko poslaničtvo samo jedna osoba bi se preporučila;

ili bi se vidjelo, da se izbornici izmed više preporučeni u izboru jednoga obćom voljom slažu; onda predsjednik ima sakupljene izbornike pitati: je li hoće sa izborom osobe, koju će on imenovati, obćom voljom zadovoljiti biti, ili pako žele odvetovati? i ako 10 izbornikah odvetovanje žele, takovo odmah odredi, u protivnom pak slučaju izbor za svrššenog' i dotičnu osobu za izabranog po okružju državno-sabarskog' poslanika proglasi.

§. 31. Kad se izbor na odvetovanje pusti, svaki od izbornik, koji državnog saborskog' poslanika preporučio jest, izmed nazočnih izbornikah dvojicu imenuje, i tako od strane preporučujućih izbornikah imenovane osobe sa predsjednikom i bez odveta budućim bilježnikom sačinjavju zajedno odbor odvjet birajući.

§. 32. Kao što odvetovanje putem bilježenja imenah odvetujućih, tako takodjer brojenje odveta ima se javno učiniti.

§. 33. Odvetovanje od početka sve do onda dok se izbornik za odvetovanje javi, bez prekinutja nastavlja se ima.

§. 34. Ako svrššetkom odvetovanja absolutna (očevidna) većina jednomu čovjeku pripadne: tako izabran ima se odmah za državno-saborskog' poslanika proglasiti.

§. 35. Ako izmed onih, za koje se jest odvetovalo nijedan absolutnu (očevidnu) većinu dobio nebi: med onom dvojicom, koji su primerno najviše odveta dobili novo odvetovanje ima se nastaviti.

§. 36. Ako ono novo odvetovanje radi množine odvetujućih isti dan parvog odvetovanja svrššiti se nebi moglo: novo odvetovanje ima se sljedeći dan započeti bez prekinutja zaglaviti.

§. 37. Izmed dvojice, onaj koji prilikom drugog

odvetovanja veću stran odveta dobio jest, za izabranog' državno-saborskog poslanika ima se odmah proglasiti.

§. 38. Jedan vćerodostojni exemplar popisa izbornikah prilikom izbora ima biti kod rukuh odvjet birajućeg odbora.

§. 39. Svaki samo glavom t. j. sobstveno odvetovati može.

§. 40. Izbornikom nije slobodno na popis ili izbor bar kakovo oružje sa sobom poněti.

§. 41. Članovi izbornike popisivajućeg' i odvjet birajućeg odbora stoje pod zaštitom zakona, i poštenja naroda i njim makar kako učinjenu uvrću zaglavnim (criminal) postupanjem krivnji primćerena kaštiga (pedepsa) slćdila bude.

§. 42. Vlast i dužnost tako pri popisu izbornikah, kao što pri izboru dobar red uzdržati izaslanomu predsjedniku nadleži, koji u slučaju potrebe na ovu svrhu takodjer oruzanu silu upotřebiti može.

§. 43. Odbor odvjet birajući varhu tećaja izbora uredni zapisnik voditi, takvog tri jednakoglasna exemplara po predsjedniku bilježniku, i najmanje dvćema istog odbora sućlanovima svrššetkom izboru podpisati, i jedan exemplar izabranomu poslaniku odmah izručiti ili poslati, druga dva pako za da se jedan u pismoshranu položi, drugi pako popećitelju unutarnjih dćelah pošlje, sredotoćnomu odboru predati ima.

§. 44. Izabranomu poslaniku izrućen izborni zapisnik njemu za vćerodajno pismo (credential) služi.

§. 45. Radi rukovodjenja izbora izaslat predsjednik u onom okružju, u kojem kod izbora predsjedća, za poslanika izabrati se nemože.

§. 46. Popećiteljstvo će nastojati, da se uredbe ovog'

zakona, po dotičnima izvrše, i radi toga će dotičnim sredotočnim odborom potrebne naputke i naredbe davati.

§. 47. Glede onih izborah, o kojih zakonitosti makar u kojem obziru dvojba nastala, stol. zastupnik sudio bude.

§. 48. Ona mjesta u varmedji, koja po §. 5. sa kraljevskimi varoši jedno izborno okružje sačiniti imaju, budu iste varmedje u porazumljenju sa dotičnimi varoši iz mestah k' varoši najbliže ležećih opredělile.

§. 49. Za popis izbornikah u takvim smješanim okružji kao što varmedjski tako i varoški sredotočni odbor ima po dva čovjeka imenovati, i ovaj sa 4 člana sastojeci odbor bude u ovom zakonu ustanovljenim načinom izbornike kao što u varoši tako i u k' njemu priklapljenimi varmedjskimi mjestima popisivao.

§. 50. Ako u smislu §. 49. postupajući smješani odbor o kakovom pitanju na jednake odvete bi se razdělilo: u svakom takovom slučaju putem posebno preduzeti se imajućeg' ždrebjanja ima jedan član privremeno odstupiti, dok ostali odborni članovi porođivše se pitanje većinom odvetah nerēše, zatim pako imaju svi 4 ukupno poslovanje svoje nastaviti.

§. 51. U tekovih smješanih okružjih predsjednika za izbor imenuje sredotočni odbor one jurisdikcie, (poglavarstvo) kojega području veća stran izbornikah okružja pripada, u suprot pako bilježnika imenuje sredotočni odbor one jurisdikcie, kojega području manja stran izbornikah okružja pripada; — u takovom slučaju pako, kad u spodobno okružje jurisdikcie dviju varošah spadaju, k odboru odvet birajućemu svaka po jedan član šilje, izmed kojih jedan pero vodi.

§. 52. Pitanja, koja bi se u smješanom okružju glede izvršivanja ovog' zakona medju dotičnimi varmedjami i

varoši porođiti mogla, po lag poslušanja dotičnih u smislu naredbah ovog' zakona, po pečiteljstvo će rēšiti.

§. 53. U Hrvatskoj izborna okružja medju Zagrebačkom, Varaždinskom, i Križevačkom varmedjom, u njihovom krila ležećimi kraljevskimi varoši, i okružji turo-polskim, Bakarskim i Vinodolskim, po broju celokupno-daržavno-saborskih poklisarah, u §. 5. za nju opreděljenom, na temelju osnovah ovog' zakona će daržavni sabor poděliti, glede kojega izdana 5. Rujna godine 1845 kraljevska dvorna uredba ovim se za opozvanu izjavlja.

§. 54. Ovaj daržavni sabor će zajedno k stolu velenožah dva poslanika poslati.

§. 55. Do onda, dokle glede političkog' usporjednja krajišničkih predelah (krajine) zakonotvorstvo posebnu uredbu saćini, način izabiranja celokupno-daržavno-saborskih poslanikah za Hrvatsku krajinu takodjer daržavni sabor, za druge s' one strane Drave regimente Ban, za ostale krajišničke regimente, kao takodjer za okružje šajkašah po pečiteljstvo će opreděliti.

§. 56. Svakomu daržavno-saborskomu poslaniku iz daržavne peneznice će se na dan 5 flih, a u ime stanovine na godinu 400 flih srebra platjati.

§. 57. Naručiva se po pečiteljem blagajne (Finanz) i obćenitih dēlah; da se za potrebno prikladno za daržavno-saborska savētovanja mēsto u Pešti pobrine.

ČLANAK VI.

O uspēšenju zakonskog članka 21-a godine 1836.

Buduć je Njegovo Veličanstvo na posrēdovanje Nj. Visosti Nadvornika milostivno odredilo, da se 21. zakonski članak od godine 1836-te odmah izvršiti ima. Uslēd toga naredjuje se.

§. 1. Varmedje Krasnanska, Srednjo-Solnička i Zabrandska, okružje Kóvársko i varoš Zilah od onog dana kad se bude ov zakon u njima proglasio, u svakom obziru nerazdružive strane od Ugarske sačinjale budu. Radi toga.

§. 2. Buduć svako odnošenje imenovanih predjela prema vladi, blagajni i vârhovnim sudištâma Erdeljskim prestaje: ona se pod vlast Ugarskog' odgovornog ministria i ugarskih vârhovnih sudištâh stavlja.

§. 3. Popečiteljstvu, kojeg vlast glede povraćenih stranah sa kraljevskim potvrđenjem ovog zakona odmah u život stuplja, naručuje se, da pojedine stranke odnošenjah povraćenja na ovom temelju, po zakonu, pravici i umjerenosti za vrême razredi, i budućem zakonotvorstvu radi konačnog' rješenja podnese.

§. 4. Popečiteljstvo (ministerium) povlaštuje se na postupânje neodgodljivo izvršenje ovog zakona potrebnom

ČLANAK VII.

O sjedinjenju Ugarske i Erdelja.

Jerbo sjedinjenje k ugarskoj kruni spadajućeg Erdelja sa Ugarskom pod jednom vladom jedinstvo narodnosti jednakost pravah na savâršenom temelju pravice potrebuju, zastupanje pako koristih obadvih posestrimal dâržavah na bližnjem dâržavnom saboru događaji sadašnjeg' vrêmeha nuždno zahtjevaju: za uspješiti ova naredjuje se:

§. 1. Onim kraljevskim častnikom, koji su na posljednji Erdeljski sabor pozvani bili, pri gornjem stolu ugarske kraljevine mjesto I odvet podaje se; ovamo računavajuć članove erdeljsko-kraljevskog kormila (Gu-

bernium) i kraljevskog sudbenog stola, kao takodjer ljudi vojničkog reda.

§. 2. Erdelju izvan povraćenih stranah na najbližnjem saboru obće domovine pripada 69 odvjetah.

§. 3. Ovi odvjeti imaju se med erdeljska područja ovako podijeliti:

Devet madjarskim, pet sikulskim, i jedanajst saksonskim varmedjam, stolicam i pokrajinam, kao što sl. i kr. varošima Kološvaru, Maroš-Vášârhelju i Beogradu pripadaju svakoj po dva — ukupno 56 odvjetah — ostalim pako pravo zastupljenja uživajućim — na broju 13 — varošima svakoj po jedan odvet.

§. 4. Odgovornomu ministeriumu (popečiteljstvu) se nalaze, da svako moguće zakonito sredstvo upotrebljavajuć, sebe u sporazumljenje kao sa povjereniçtvom, po posljednjem erdeljskom saboru na tu svârhu imenovanim, tako i sa erdeljskim saborom što bërže sazvati se imajućim, stavi — u svakom slućaju pako ne samo za potpunî svâršetak sjedinjenja potrebne korake učini, nego i u ovom poslu najbližnjemu saboru domovine izcârpljive zakonske osnove predloži, za povodno pravilo izrazeći: da

§. 5. Ugarska je pripravna sve one posebne zakone i slobostine erdeljske, koje polag toga, što podpunno sjedinjenje ne preče, narodnoj slobodi; i u pravu jednakosti prigodne jesu, primiti i uzdržati.

§. 6. Gornje naredbe tako glede častnikah, kao što glede zastupnikah, od privoljenja što prije sazvati se imajućeg' sabora erdeljskog zavise, i samo na najbližnji ugarski sabor pretežu se, na kog' sakupiti se imajućeg zakonotvorstva zadaća bude, za buduća vrêmeha zastupanje erdeljskih koristih (interesah) opredijeliti.

ČLANAK VIII.

O nošenju občinskih teretah.

Svi stanovnici Ugarske i pridruženih stranah s obćinske terete, sve poreze bez razlike jednako i pr mćerno obnašati imaju.

§. 1. Njegovo Velićanstvo će po odgovornom ugar skom popećiteljstvu, polag poslušanjah poglavarstvah (jurisdikciah) privrćemenu kljuć porezanja (podćeljenja štibre izraditi dati, i porezanje po takovom kljuću će se već najbližnjom upraviteljskom godinom to jest: sa pćrvića pćrvić sud danom mćeseća Studna (Nevembra) godine 1848. zapoćel

§. 2. Ovaj privrćemenu izradjeni kljuć ima se svanice kako najbližnjemu dćržavnomu saboru predložit

§. 3. Naredjuje se, da se do pomenutog dana porezani obćinski tereti poberu.

ČLANAK IX.

O ukinulju urbarskog' odnošenja, i po namćstnu urbarskih pogodbah (contractah) dosad obićni tlakah, desetinah i pćneznih daćah.

Urbar i na mćesto njega po urbarskih pogodbah do sad obićna tlaka davanje jedne strane urode i pćnezni daće jesu od proglašenja ovog zakona za uvek ukinjene

§. 1. Zakonotvorstvć stavlja naknadu štete pojedine zemaljske gospode (spaijah) pod zaštitu obće pravednosti naroda.

§. 2. Njegovo Velićanstvo radi takovog' nadomćstjenja (naknade) štete pojedine zemaljske gospode da se najmre njim tolika glavnica, koliko su dosadašnji urbarski dohodci vrćdni bili, po obćoj dćržavi bez ustárbe

(pomanjanje) izplati, bude po ugarskom popećiteljstvu dio po dio (theilweise) saćinjenu zakonsku osnovu najbližnjemu dćržavnomu saboru predložit

§. 3. U takćvih' mćestih, gđe se urbarsko uzporedjenje ili oddćljenje paše jošte do sada izvrćšilo nije, glede dćrvarenja i paše dosadašnji obićaj i nadalje se zadćrjuje.

§. 4. Vlast ili jurisdikcia zemaljsko-gospodska je — dokle sudbena vlast u obće uzporedjena ne bude, dole takćvu gledeć na posebne parnice (processus) kratkog' sudbenog' postupanja ondć, gđe starešinstva (vćća) pćrvić sud ustrojena nisu, varmećjski sudci, — gledeć na zaglavne i redovitog' postupanja posebne parnice varmećjska sudbena stolica (sedria) bude izvrćšivala.

§. 5. Takćvim zemaljskim gospodarom, kojih postćvo pripadalo je, izvan mćenicah (Wechset) iz odnošenja trgovaćkog' proizlićućih, do buduće zakonske naredbe, nikakov drugi dug odpovćdati se nemože, i samo za doba neplaćene zakonske kamate mogu se od njih sudbenim putem potrećbovati.

ČLANAK X.

O urbarskom uzporedjenju, oddćlenju paše, i dćrvarenju.

Uslćđ §. 3-a Ćlanka IX-a naredjuje se:

§. 1. U takćvim mćestama, gđe je oddćljenje paše i dotiće urbarsko uzporedjenje (regulacia) med zemaljskim gospodarom i bivšimi njegovimi podanici (kmeti) ili putem pogodbe, ili urbarske parnice zaista već i ćinom dovrćšeno; takovo oddćljenje dotiće uzporedjenje razrćšiti se viće nemože.

§. 2. Gledeć na mćesta, — radi kojih uzporedjenja

ili. oddjenja paše medju zemaljskim gospodarom i bivšimi njegovimi podanici obstojeća parnica (pravda) pri proglašenju ovog zakona konačnim sudom zaključena jest, ali takav konačni sud od pregleda prizivnog' (appellativnog) sudišta ili od sudbenog izvršenja (executio) zavisi, — višji pregled takove parnice kraljevski i dotični banski sudbeni stol bude učinio, — u tako konačno rešenoj parnici izrečeni sud pako, iliti ako bi parnica putem medjusobne stranakah pogodbe dokončala se bila ova pogodba ima se po sudu podžupanskom (Judicium Vice-Comitis) ovršiti.

§. 3. Takove parnice radi urbarskog uzpordjenja i oddjenja paše, koje u vrēme proglašenja ovoga zakona već tekle, ali konačnim sudom zaključene bile nisu, — ili koje posle proglašenja ovog zakona bise započele, — pred sud podžupanski prenesti, dotično pred njim podići se imaju; koj također obvezan jest u svakom slučaju najprije pokušati, da stranke na medjusobnu pogodbu dovede.

U takovim mēstima, gdje dosadašnji podanici u šumamah zemaljskog' gospodara po naredbi urbarskog' zakonodārvarenje, žirovinu, sabiranje šiškah (gubača) ili makakakovu drugu korist uživaju, te u ovom obziru odčlenjenj stranu šume nemaju, — radi odčlenjenja uživanja darvarjenja, žirovine, šiškah i drugih koristih ili zemaljski gospodar ili pako bivši njegovi podanici mogu osobitu parnicu pred sudištom popžupana podići, — kojemu strogo nalaže da i u takovoj parnici najprije pokuša stranku na medjusobnu pogodbu dovesti.

§. 5. Pomenute u §. 3. i 4. parnice imaju se pred sudištu varmedjskom (sedrii) i kraljevskom dotično banskom sudbenom stolu kao pozivnima sudišti prije izvršenja izrečenog' suda pregledati.

§. 6. Sve ostale parnice, koje radi urbarskih tužbah, radi urbarske službe, devetine u vrēme proglašenja ovog' zakona tekle jesu, ovim se ukidaju.

§. 7. U ostalom 24-i zakonski članak godine 1807 ovim se opet potvrđjava, i varmedjam se i nadalje strogo nalaže, da nastoje o uzdržanju šumah u dobrom stanju.

§. 8. Popečiteljstvo ima glede uspješniog' obradjivanja i uzdržavanja šumah najbližjemu dāržavnomu zaboru potanku zakonsku osnovu predložiti.

ČLANAK XI.

O parnicah (processus), koje su se do sada po sudbenoj vlasti zemaljsko-gospodskoj rešivale.

Buduć je u IX. Članku §. 4. sudbena vlast zemaljsko-gospodska tako u posebnom kao što u zaglavnom obziru ukinuta, — glede onih sudbenih poslova, koji su do sada zemaljsko-gospodskom vlastju rešivali se, naredjuje se:

§. 1. Buduć one kratkog' suda govorne i poljsko-redarske parnice, koje su se do sada sudom zemaljskogospodskim odsudjivale, — polag naredbe članka IX-a §. 4-a po varmedjskim sudci sūdjene biti imaju: ako li dosadašnji broj sudacah varmedjskih tomu zadovoljiti nebi mogao; varmedje s privoljenjem popečiteljstva broj njihov, dotično varmedjskih prisežnikah primērno k potreboći povekšati mogu.

§. 2. Takove parnice, koje do sada od većah (starošinstvah) vlast parvog' sudišta imajućih, na sudbeni gospodski stol prizvane biahu, od sada upravo na varmedjski sudbeni stol (sedriu) pozivale se budu.

§. 3. Glede takovih mēstah, koja već, sa vlastjom parvog' sudišta providjeno nemaju, varmedje primērno k

potreboći više sudbenih stolah kao parvih sudištah ustanoviti mogu, u slučaju zabranjenja podžupana sami između sebe predsjednika izabirali budu: od ovih sudbenih stolah budu se parnice na kraljevski i dotično banski stol pozivale.

§. 4. Buduć člankom IX-im §. 4-im vlast kazneni (kaštigovanja) po ukinutju gospodške vlasti također na varmedjske sudbene stolove prenešena jest: gospoština k izvršivanju ove vlasti potrebne sgrade i sprave varmedjam za vrēme odpušiti dužni su.

§. 5. Sirotiuski i starešinski računi po varmedjskih stolih exactoralskih imaju se pregledati, koji se ovim vlast sudbenih stolah podižu: pozivanje i od ovud biv na kraljevski i dotično banski sudbeni stol. Varmedje u ovom obziru broj častnikah s' privoljenjem ministerij (popečiteljstva) primērno k potreboći povekšati, i u obće o načinu rukovodjenja varmedjsko-sirotinskih poslova posebne naredbe učiniti mogu.

ČLANAK XII.

O pretvorenju ukinutih urbarsko-posebnih gospodskih dohodakah u državni dug.

Uslēd ukinutja moćju IX-a članka svake varsti urbarskih dužnostih naredjuje se:

§. 1. Da popečiteljstvo Njegovog' Veličanstva posle svāršetka državnog' sabora prestati imajuće urbarske dohodke što najbārže moguće bude, pravično precēniti dade.

§. 2. Za temelj precēnjenja samo tolika korist služila bude, kolika je odanle dotičnim zemaljskim gospodarom u istinu pripadala — ne pako ono brēme, koje su služeci podanici time nosili.

§. 3. Način cēnjenja će dotični ministar opredēliti, vrēdnost godišnje koristi cēnjenjem ustanovljena po dvadeset puta uzeta iznositi će naknadu glavnicu.

§. 4. Prigovore suprot pravednosti procēnjenja bude najmenovani od popečitelja pravosudja za svaki kotar države po jedan i za pridružene strane napose jedan, iz 5 članovah sastojeći odbor, koj će država plaćati na kratkom izpitato i odsuđio.

§. 5. Za cēnu na taj način opredēljenu dati će odmah popečiteljstvo dotičnomu vlastniku državne obligacije, za osiguranje takovih obligacijah određuju se ne-gibuća dobra državno komore, i daje se popečiteljstvu punovlastje na temelju ovih za izposlovati zajam, ili za takova na komade razprodati. Na koliko pako pomenuta ležeća dobra zadosta nebi bila, za sigurnost izplaćenjah ovih obligacijah služe također ostali kameralski i državni dohodci.

§. 6. Država obvezuje se ovim na izplaćenje takovim načinom osiguranog' duga, i njega za pravi državni dug priznaje.

§. 7. Glede kakvoće kamatah i izplaćivanja ovog državnog' duga bude popečiteljstvo zakonsku osnovu najbližnjemu državnom saboru predložilo, koje će varh toga konačno odlučiti.

§. 8. Ova zakonska naredba ima se u svaku obligaciju ovog' narodnog' duga od rēči do rēči zapisati.

§. 9. U obziru do sada već varh vėkovitog' urbarskog' odkupljenja učinjenih pogodbah, bude ministerium (popečiteljstvo) na temelju ovog' zakona okolnostima primērne, pravične i shodne naredbe učinio.

ČLANAK XIII.

O ukinutju duhovničke desetine.

Buduć se je duhovništvo (sveštenstvo) od sebi pripadajuće desetine bez svake naknade odreklo; državni Stališi i Redovi ovu na žrtvenik domovine postavljenu žrtvu na vjekovitu uspomenu u zakon bilježe, zajedno usléd ovog određenja odredili su:

§. 1. Duhovnička desetina bila ona u naravi ili na mjesto davanja u naravi novcem plaćena, — i to ili ona neposredno sveštenstvu (duhovničtvu), ili pako njegovima najmiteljima plaćala se, ili polag večite pogodbe, ili pako kraljevskog darovanja stečena je bila, ovim za-uvék ukinjena jest.

§. 2. Na koliko ukinutje desetine takodjer u dohodke nekotjih sveštenikah nižje časti dira, i iz tog' obzira pobrinuti se svakako potrebno bude, da se takovi bolje provide: Nj. Veličanstvo u obće glede osiguranja boljeg stanja duhovništva nižje časti makar kojeg vjeroispovédanja po ugarskom ministériu osobitu zakonsku osnovu državnim Stališem predložilo bude.

§. 3. Na koliko pako jest duhovnička desetina ili polag vjekovite pogodbe ili po kraljevskom darovanju u posédovanje pojedinih svétovnih porodicah dospéla: glede naknade štete, takovim porodicama po državni, dati se imajuće, Nj. Veličanstvo po ugarskom ministériu (popečiteljstvu) osobito zakonsku osnovu najbližnjemou državnomu saboru predložilo bude.

ČLANAK XIV.

O vèresijnom zavodu.

§. 1. Popečiteljstvu daje se puna vlast, za da vè-

resijni zavod (Creditt-Anstalt) zavede, kao takodjer potrebnu pričuvnu glavnicu (Reserve-Capital) od 500,000 fih nabavi.

§. 2. Temeljna pravila tog' zavoda radi pregleda i odobrenja pàrvogodišnjoj sédnici najbližnjeg' državnog' sabora bude predložilo.

§. 3. Takov zemaljski gospodar, kojemu se za ukinute urbarske dohodke po članku IX. naknada osigurava, za da toliko svotu, kolika je njemu za naknadu urbarskih dohodakah osigurana, pred svakim drugim pàrvenstvo ima, ako zajam dovoljno osigurati može, — i po državnom cénjenju koje zakonu glede toga stvoriti se imajućem, primérno bude ustanovljena glavna cèna ukinutih urbarskih dužnostih prigodom povratjenja takovog' zajma hoće po državni na mjesto plaće primiti.

§. 4. Dug vèresijno zavodski povlašćeno pàrvenstvo varh svih inih zahtévanjah (dugovah) izuzamši ona, koja su pred njim intabulirana.

§. 5. Ako bi vèresijnomu zavodu obvezan imetak u natéčaj (concurs) pao, kamate i dio izplaćanja ima se i za tečaja parnice točno plaćati, u slučaju propuštenja vèresijni zavod si može iz obvezanog' imetka očlo zahtévanje glavnicom zajedno putem kratkog suda povratiti dati.

O svih takovih pitanjih, koja bi se ili med istim zavodom i njegovimi dužnici, ili med njim i njegovimi vèrovitelji (creditori) porodila, ima ménbeni sud kratkim postupanjem suditi.

§. 7. Vèresni zavod može polag zahtévanja zajam uzimajućeg ili u gotovom novcu ili u vèresijnim pismama zajam dati.

ČLANAK XV.

O ukinutju dèdinstva.

Buduć ukinutje dèdinstva (aviticitas) po načelu ovim se izriče, — naredjuje se:

§. 1. Popečiteljstvo ima na temelju podpunog i savršenog ukinutja dēdinstva dāržavno-gradjanski zakonik osnovati, i ovu osnovu zakonika najbližnjemu dāržavnomu saboru predložiti.

§. 2. Medjutim do najbližnjeg' dāržavnog' sabora tečaj svih onih parnicah, koje iz odnošenja dēdinskog' proizišle, i konačnim sudom još zaglavljene nisu, jest prekinut, kao što i takovih početak, izuzamši slučaje članka 14-a god. 1836, zabranjuje se.

ČLANAK XVI.

O privremenom izvāršivanju varmedjske vlasti.

Za da se ustroj varmedjah, kao obrana i bedem ustavnosti ugarske i pridruženih stranah, sa obćom slobodom u suglasje stavi, zajedno i medjutim obće upravljanje od svakog' smetanja saćuva — naredjuje se:

§. 1. Popečiteljstvo bude zakonsku osnovu, o uređenju varmedjskog' ustroja na temelju zastupanja puka, najbližnjemu dāržavnomu saboru predložilo.

§. 2. Do tog' vremena, dok buduće zakonotvorstvo uredjenje saćini, varmedjska vlast ima se slēdećim načinom izvāršivati:

a) Poslē svāršetka sadašnjeg' zakonotvorstva u moguće najkratje vrēme u svakoj varmedji veliko spravište bude se dāržalo.

b) U ovom velikom spravištu svi oni imali budu odvēt, koji ga po zakonu, ili po odluci jedne ili druge varmedje do sada imali jesu; gđe pako takve pravo razprostirajuće odluke nebi bilo, tamo budu odvēt imali izvan onih, kojim po zakonu pripada, i oni, koje stanovnici varmedje iz

pojedinih mēstah na ovo veliko spravište, kao zastupnike poslali budu.

c) U ovom velikom spravištu poslē proglašenja na sadašnjem dāržavnom saboru stvorenih zakonah, zajedno s obzirom na velikoću i kolikoću stanovništva varmedje, varmedjskih žiteljah, svakog reda, varmedsko obće upravljanje, i osobito uspēšenje na sadašnjem saboru stvorenih zakonah, jedan mnogobrojni odbor bez razlike, kakvog roda bi članovi njegovi bili, ima se obićnim načinom izabrati.

d) Ov stalni odbor pod predsjednićtvom vārhovnog' župana, ili u njegovom oddaljenju podžupana u družitvu častnikah varmedjskih ima se toliko put i kako dugo potrebno bude, sakupiti, i povremeno svu onu vlast izvāršivati, koja po zakonu i ustavu varmedjskim velikim spravištama u svakom obziru pripada.

e) Jezik posavētovanja kao što u spravištih, tako i u odborih u ugarskoj dāržavi jedino jest mađjarski, — pridružene strane u smislu takodjer vlastitih pravilah njihov materinski jezik upotrebljavati mogu.

f) Ovim načinom dēlovati imajući varmedjsko-zastupni odbor bude u ime obćine varmedjske ne samo u neposrednom obćenju sa ministერიom stojao; nego i u smislu zakona sa častnici varmedjskimi po odlukah svojih upravljao.

g) Ovo odbor će odmah, kako po budućem zakonotvorstvu varmedjski ustroj uredjen bude, dēlovanje svoje zaglaviti; i zapisnike svoje predložec, obćinu varmedjsku o postupanju svome izvēstiti, i po vremenu svoju vlast rukam varmedje predati.

h) Sēdnice odborske imaju biti javne.

ČLANAK XVII.

O obnovi (retaušracii) varmedjskih častnikah.

Do naredbe najbližnjeg državno^g sabora obnovu častnikah u varmedjah nebudu se držale: nego ako bi ili u broju častnikah porodeće se pomanjkanje nadomestiti, ili u slučajih članka XI-a nove častnike izabrati potrebno bilo, varhovni župan u sporazumljenju sa odborom polag članka XVI-a ustanoviti se imajućim, za toga pomanjkanje nadomestio, i dolično novo podignuti se imajuće časti namještno (substitutivno) nadopunio bude.

ČLANAK XVIII.

Zakon o štampi (tisku).

Buduć je predbežna censura za uvek ukinuta, i sloboda štampe povratjena radi osiguranja toga povremeno naredjuje se:

§. 1. Svaki svoje misli putem štampe slobodno očitovati i razprostirati može.

§. 2. Pod očitovanjem putem štampe razuměva se: svako onakovo očitovanje, koje ili rećmi, ili slikami, sredstvom tiska, kamenotiska i reza (Stich) svršava se, i kojeg^o priobćenje, ili po bezplatnom razděljenju, ili po prodavanju pojedinih komadah (exemplarah) već započelo se jest.

POGLAVJE I-o.

O prestupljenjih štampe.

§. 3. Koji na kakovo zloćinstvo, krivnju, ili prestupljenje, putem štampe ravni i odlučni poziv razglasi, i takovo zloćinstvo, krivnja ili prestupljenje dogodi e,

takov pozivalac ima se za dionika zloćinstva držati po strogosti obćeg zakona kazniti.

§. 4. Koji na kakovo zloćinstvo, krivnju ili prestupljenje putem štampe ravni odlučni poziv razglasi, nego taj poziv nije imao nikakve posledice, — takav kao pokušatelj krivnje ima se smatrati, i po strogosti obćeg zakona kazniti.

§. 5. Koji se javnim, obćim i vćrozakonskim, kao što ćudorodnim krępostim ruga, nje izsměhava, — takov do jednogodišnjeg^o zatvora i do 400 ftah povekšati se mogućom globom ima se kazniti.

§. 6. Koji na razstavljenje savršenog^o državno^g jedinstva pod svetom krunom stojećeg^o prostora, — koji na usilno razrěšenje moćju naslędnog ugovora (sanctionis pragmaticae) ustanovljenog^o u obćinstvu vladajuće kuće stojećeg saveza carstva potica, — koji na siloviti prevrat ustava, i na nepokornost prema zakonskom poglavarstvu buni, i zloćinstva poziva i podbada, — do ćetverogodišnjeg^o zatvora i do 2000 ftah povekšati se mogućom globom kazniti se ima.

§. 7. Koji proti neuvrědljivosti osebe Nj. Velićanstva ili proti ustanovljenom redu naslędja na kraljevskom prestolu ustane, ili previšnju osobu kralja uvrědi, do šesterogodišnjeg^o zatvora i do 3000 ftah povekšati se mogućom globom kazniti se ima.

§. 8. Koji ćlanovo vladajuće porodice uvrědi, do ćetverogodišnjeg^o zatvora i do 2000 ftah povekšati se mogućom globom kazniti se ima.

§. 9. Koji na silovito poremetjenje obćeg mira i pokoja buni, do dvogodišnjeg^o zatvora i do 1000 ftah povekšati se mogućom globom kazniti se ima.

§. 10. Koji zakonom ustanovljeno, koje poglavarstvo ili sbor ogovara — do dvogodišnjeg^o zatvora i do 1000 ftah povekšati se mogućom globom kazniti se ima.

§. 11. Koji gdje kojeg obćeg činovnika ili u obćenitom narućku postupajućeg glede službenih njegovih činah ogovora, opada, — do jednogodišnjeg' zatvora i do 600 ftah povekšati se mogućom globom kaznite se ima.

§. 12. Koji posebnu osobu ogovara, do šestoměsećnog' zatvora i do 300 ftah povekšati se mogućom globom kazniti se ima. — Zajedno i na nagradu uzrokovanih razglašenjem otim tužniku kvarah i parničnih troškovah odsudio se bude.

§. 13. Za prestupljenje štampe kazniti se ima sačinitelj (auctor) ako se on nebi znao, onda izdavalatelj, i ako se niti ovaj nebi znao, vlastnik tiskarne iliti režarnice.

§. 14. Koji pisma posavětovanja i javne sědnicě dāržavnog' sabora, poglavarstvah, svakojakih sudištah, i zakonom ustanovljenih drugih zborah (corporacijah) u duhu věrnosti i istinito razglati, — protiv takomu radi sadāržaja razglašenja tužba podići se nemože.

§. 15. Zatvor i globa mogu se po okolnostima napose i ujedno upotrebljivati.

Sve globe i zaokupljenja (confiskacie) imaju se na korist dāržavne pėnesnice obratiti.

§. 16. Koji u onu istu krivnju, radi koje već je danput bi kaznjen opet pade, za polovicu većom pedepšom može se kazniti, kao što jest pārvi put bio odsudjen.

POGLAVJE II.

O sudaćkom postupanju.

§. 17. Vārhu prestupljenjah štampe porota (sud zakleti) će suditi. — Ministerium (popećiteljstvo) opunovlaštjuje se; da strogo polag načelah prošastno-dāržavno-saborske zakonske osnove, o zaglavnom (criminalnom) postupajuju ustrojenje porote (jury) putem naredbe izposluje.

Glede §-a 39-a ima se zapamtiti: da je zasposobnost k porotnom zakletičtvu potreban godišnji dohodak od 2000 ftah. — Glede VIII-ga poglavja pako: da se vlast vėrhovno upravljajućeg' stola, stolu sedmorice (tabuli septemviralskoj) poděluje.

§. 18. U slučajih §§. 3, 4, 5, 7, i 8-a ovog zakona preduzme se iztraživanje i sudbeno postupanje na službeno zahtěvanje dotičnog' obćenitog tužnika (fiškusa).

§. 19. U slučajih §§. 9. i 10. ovog zakona obćeniti tužnik može samo uslěd zaključka dotičnog' sbora (těla) započeti osvetnu parnicu.

§. 20. U ostalimi slučajih može se parnica samo na tužbu dotičnog' tužitelja podići.

§. 21. Kao što obćeniti (fiškus) tako i posebni tužnik ima u tužbi svojoj uredno i sjajno naznaćiti ono poticanje, onoj poziv, onu uvrědu, ono obezpoštenje, radi kojeg' se želi osvetiti — u protivnom slučaju ima se po sudištu prosto (simpliciter) želja njegova odbaciti.

§. 22. Postupajuće zaglavno sudište može poslě javljenja iztiskak ili izrěz (Štř) ako za potřebno sudi, odmah pod zatvor (sequestar) staviti, i vārhu tog' postupanja uredni zapisnik ima voditi.

Ako bi se obćuženik od tužbe odrěšio, postupajuće sudište jest obvezano sva pod zatvor stavljena, pod globom od 200 for, odmah povratiti.

§. 23. Kada tužbu obćeniti tužnik (fiškus) službeno podigne, takova po poroti onog poglavarstva ima se suditi, u kojeg predělu obćuženik stanuje, ili gdje je dělo izišlo, i podpisan exemplar predan.

Kada pako tužba na prošnju posebnu podignjena jest; onda stvar i u onom predělu rěšiti se može, gdje posebni tužitelj stanuje.

§. 24. Dokazivanje, obezpoštenih, osramotnih, i vrěd-

ljivih izrazah nedopušta se, izvan ako bi tko, kao obćinski častnik, ili obćinski povjerenik, takove učinio, i bi se događaj, glede njegovog postupanja, u takovom krugu predstavljati.

U ovom slučaju, ako bi se događaj dokazao, čin optuženika u sudbeni obzir uzeti se nemože, izuzamši ono osramotjenje, koje se jest usljed čina onog događila, bez da bi iz samog čina neobhodno slėdilo bilo.

§. 25. Osramotjen i obezpoštenjen tužitelj pored svakog ćudorednog dāržanja može svėdoke pred sud staviti, nego optuženik nemože zahtėvati, da se svėdoci protiv ćudorednosti tužitelja uslišaju.

§. 26. Ako se optuženik obsudi, izvan toga, što taj sud na trošak obsudjenoga razglasiti se ima, zajedno pod zatvor stavljeni komadi moraju se zakriti, i ili stranom, ili sasvime uništiti.

§. 27. Koji takovim sudom odsudjeno dėlo uma putem štampe na novo pñriobėi i proda, takav najvećom pedepsom, koja bi se mogla sačinjatelju naložiti, kazniti se ima.

§. 28. Svaka takova krivnja štampe, radi koje jest naredjena službena osveta, nakon šest mėsecah, — radi koje pako poseban ćovėk potužiti se može, nakon dva mėseca ostari.

§. 29. Svaka krivnja štampe, koja poslē proglašėnja ovog zakona na dāržavnom saboru, učinjena bude, polag ovog zakona suditi se ima.

POGLAVJE III.

Od povremenih listovah.

§. 30. Novine ili povremeni list, kojega sadāržaj ili stranom, ili sasvime oko politićkih predmetah se kreta

na mėsec najmanje po dvaput izlazi, samo uz izpunjenje slėdećih uvėtah izdavati se može:

1-o U kojem predėlu će list izlaziti, onog podžupanu, vėćniku podnėti se mora izjavljėnje, u kojem ima se oćitovati ime i stan ili vlasnika, ili odgovornog izdavatelja ili odgovornog ućrednika, kao što i tiskarna, u kojoj se bude list tiskao; a predsjednik poglavarstva dužan je to popećiteljstvu objaviti.

2-go Ako list svaki dan izlazi, u ime jamstva 10,000 ftaħ, — ako redje izlazi 5000 ftaħ ima se položiti u gotovu novcu, ili u obveznom listu (obligaciji) na negibivi imetak sa dvostrukom sigurnostju intabuliranom, u pārvom slučaju položena glavnica će pod nadzorničtvom i jamstvom poglavarstva položitelju 5 od stotine kamataħ nositi.

Do sad izlazeći listi dužni su poslē proglašėnja ovog zakona uvėtu, u 1-voj toćki naznaćenu odmah, — u 2-goj toćki naznaćenu pako za dva mėseca zadovoljiti.

3-tje U slučaju odsudjenja radi prestupka štampe ima se globa iz jamstvene sume odkinuti, i ako ova tomu dovoljna nebi bila, osim toga, što se ućrednik za sujameca smatra, rubanje (gerićtliche Pfāndung) ima se i na ostali imetak odgovornog vlasnika, izdavatelja i ućrednika protėgnuti.

Tako porodivše se pomanjkanje za 10 danah poslē suda ima se naknaditi, drugaćie dokle se to nećini, list izlaziti neće moći.

4-to Kada se list ili svezak razpošalje, taj ćas se ima u jednom exemplaru sa podpisom zabilježene odgovorne osobe kod predsjednika mėstnog poglavarstva položiti.

Radi neizpunjenja ove jedine naredbe razposlanje listah zabraniti slobodno nije, nego on, koji suprot pravilu ovom zakrivi, globom do 200 ftaħ povekšati se mogućom bit će kaznjen.

§. 31. Koji bez izpunjenja uvjeta u predjem §-u navedenih povremeni list izda, do jednogodišnjeg zatvora, i globom, do 500 flah povekšati se mogućom bit će kaznjen.

Tako ova kao što i u §. 30. pod brojem 4-im sadržana pedepsa po obćenitih sudištih, kratkim postupanjem, bez da bi se sud više pozivati ili obsudjenik protiviti mogao, će se izreći.

§. 32. Koje oglase vlada i poglavarstva i ostali zakoniti sbori učredničtvu budu poslali, takove dužno jest učredništvo svaki dan uz običnu plācu u broj svoga lista staviti.

§. 33. Za svaki članak, koji se u kojem privremenom listu nahadja, ako sačinitelj na odgovor nebi se mogao uzeti, takodjer u očitovanju naznačena odgovorna osoba odgovarati se ima. Ova odgovornost proteže se i na one članke, koji su iz drugih listovah, ili iz knjigah prenešeni, u slučaju takovog prenešenja pedepsa će uvijek manja biti kao što jest sačiniteljeva (auctordova) ili parvog saobčitelja, i na najveći stupanj nikad se podići nemože.

§. 34. Svi prestupci štampe, koji se u povremenih listovih učine, po onom istom zakonu imaju se kazniti, po kojem i drugi prestupci štampe.

§. 35. Kada se odsuda izreče, dotični vlastnici ili izdavatelji dāržani su takovu u najbližjem broju lista svojega saobčiti, i to pod globom od 100 forintah, načinom u §. 31-om određenim, naložiti se imajućim.

§. 36. Kada u smišlu §. 30-ga očitovana odgovorna osoba usljeđ suda se zatvori, za tri dana poslje proglašenja suda mora se druga odgovorna osoba očitovati, i samo pod imenom ove može list izlaziti.

POGLAVJE IV.

O tiskarnah i knjigarnah.

§. 37. Svaki može tiskarnu i kameno-pisarnu (Lithographiu) podići, koji naredhom u poglavju 1. i 2. članka 16-ga godine 1840 zadāržanim zadovoljivši, namjeru svoju predsjedniku onog poglarstva u kojeg predelu stanuje, javi i u glavnoj varoši 4000 drugde 2000 forintah, kojemu kamate 5% nosile budu, položi; predsjednik dāržan jest varhu toga ministra unutarnjih dēlah izvestiti.

§. 38. Koji potajnu tiskarnu i kameno-pisarnu dārži, takovu najpre, koja nije objavljena, osim zaokupljenja orudja jednogodišnjim zatvorom i globom, do 2000 forintah povekšati se mogućom, kazniti se ima.

§. 39. Svaki vlastnik tiskarne dāržan jest konak (stan) i mēsto svoje tiskarne predsjedniku dotičnog poglavarstva javiti, osim toga jednu varpcom, koju ima predsjednik pripećatiti, probodjenu knjigu dāržati, u koju vrēme sgotovljenja, oblikje (forma) naslov, vlastiti sadāržaj, broj svezakah, exemplarah, i tabakah (arkah) svakojakih malih i velikih iztisakah, ima se zabilježiti.

§. 40. Po dva exemplara tako iztisakah kao što slikah imaju se mēstnom poglavarstvu predati, izmed kojih jedan mēstnome poglavarstvu, drugi pako narodnome museumu pripada.

§. 41. Koji vlastnik tiskarne ime i stan svoj ma makar, na kojem iztisku nebi postavio, ili bi drugo ime stavio, ako iztiskak prestupah štampe u sebi zadāržava, sukrivcem ima se smatrati; u suprotnom slučaju pako globom do 100 flah podići se mogućom može se kazniti.

§. 42. Targovina knjigah đd nikakvog osobitog dozvoljenja nezavisu, nego tekovu uz obdāržanje pravilah, glede targovacah zakonom ustanovljenih, svaki tērati može.

43. Knjigotaržci sve one umotvore, koji nisu sudom zabranjeni slobodno prodavati mogu.

§. 44. Koji onakov umotvor prodava, na kojem ime i stan vlasnika tiskarne postavljeno nije, izvan zaokupljenja (confiskacije) kod njega nadjenih exemplarah do 500 stah podići se mogućom globom kaznjen bude.

§. 45. Tako zvani kučarci (Hausirer), ili tajni knjigotaržci stavljaju se pod nadzorništvo dotičnog redarstva.

ČLANAK XIX.

O ugarskom sveučilištu.

Glede ugarskog sveučilišta naredjuje se:

§. 1. Sveučilište postavlja se pod neposrednu vlast počeitelja (ministra) obćeg izobraživanja.

§. 2. Zakonom se izjavlja ono načelo slobode podučavanja i učenja: da iz jedne strane učenik glede toga, kakav nauk i od kojeg učitelja želi slušati, slobodno odluči, — s druge pako strane da osim redovnih učiteljah takodjer i druge odlične osobe uz uvēte od ministeria povremeno ustanoviti se, poslē pako zakonom opredēliti se imajuće, učiti mogu.

§. 3. Prilagodjenje ovog načela kod sveučilišta poveruje se ministru obćeg podučavanja, koji će o tom i o ostalom u ovoj struci svojim postupanjem najbližnji dāržavni sabor izvēstiti.

ČLANAK XX.

O vėrozakonu.

§. 1. Unitarsko vėroizpovidanje zakonom prijeto objavlja se.

§. U ovoj domovinini glede svakog zakonom pri-

jetog vėroizpovėdanja bez razlike podpuna jednakost i zamėnitost ustanovi se.

§. 3. Cārkvene i školne potrebe svih prijelih slėdbah (Secta) vėroizpovėdanja dāržavnimi troškovi imaju se osigurati, i po tankom prilagodjenju ovog načela budem inisterium polag poslušanja dotičnih slėdbah vėroizpovėdanja najbližnjemu zakonotvorstvu izcārpljivu zakonsku osnovu predložio.

§. 4. Polazjenje školah (učionah) svake prijete slėdbe vėroizpovėdanja, bez razlike vėroizpovėdanja svakomu se uzajemno dopušta.

§. 5. Popečiteljstvo (ministerium) će narediti; da prijeta vėroizpovėdanja slėdujući vojnici taborske duhovnike (Feld-Prebiger) svojeg vlastitog vėroizpovėdanja dobiju.

§. 6. Naredba članka 3-a 1844 proteža se i na slėdbenike gārčko-nesjedinjenog vėroizpovėdanja.

§. 7. Ako bi stanovnici, koje obćine gārčkog vėroizpovėdanja u buduće makar i većom stranom svoje vėroizpovėdanje promėnili, — u takovom slućaju mēstna cārква ima se onim ostaviti, koji su u priašnjem vėroizpovėdanju ostali; na koliko bi dakle i u najnovie doba slični slućajevi pod pretresivanjem obćeg upravljanja nahadjali se, takovi po gori napomenutih načelah imaju se rēšiti; nego nedopušta se polag ovih zakonskih načelah uzdėlovajuć (rückwärtend) sadašnje stanje rubanjem (osvojenjem) uznemirivati, — i zato glede kojih cārkvah do parvog sēćnja (januara) tekuće godine ili pitanje (Kavga) nije se zametnulo, ili pako po poglavarstvu rēšeno jest, takove se u pitanje uzeti više nemogu.

§. 8. Buduće se pravo uredjivanja vėrozakonskih i školnih poslovah, slėdbenikah gārčkog nesjedinjenog vėroizpovėdanja pod nadzorništvom dāržavnim ovim osigurava, na tu svārhu bude ugarsko odgovorno popeči-

teljstvo u moguće najkratje vreme, svakako pako pri najbližnjeg' sobora po ukupnom slēdbeničtvu izabrati se imajući cārkovni sabor (cōngres) sazvalo, kojeg člani do toga, dok se njegov ustroj po zakonu neuredi, za sada s obzirom na raznojezično stanovništvo u takovom razmērju izabrati se imaju; da iz duhovnog' reda 25 iz svētovnog 75, medjo kojima iz vojničke krajine 25, se pošalje.

ČLANAK XXI.

O narodnih bojah i dāržavnom gārbu (cimeru).

§. 1. Narodne boje i dāržavni gār̄b u prastara svoja prava povratjaju se.

§. 2. Radi toga trobojna ruža uzima se opet za gradjanski znak, zajedno naredjuje se: da se prilikom svih obćih svetkovinah na svih obćinkih sgradah i zavodih, kao takodjer na ugarskih brodovih narodni barjak i dāržavni gār̄b upotrēbljava. — U ostalom dopuštja se pridruženim stranam, da uz dāržavne boje i gārbe takodjer svoje boje i svoj gār̄b upotrebiti mogu.

ČLANAK XXII.

O narodnoj straži.

Sigurnost osobah i imetka, osiguranje obće tišine i unutarnjeg' mira povēruje se bdijenju dāržavnih gradjanah; iz ovog' obzira, dok najbližnji dāržavni sabor bi izcārpljivo uredio, glede ustrojenja narodne straže slēdeća se naredjuju:

§. 1. Svi stanovnici, koji u varoših, ili s uredjenimi starešinstvi providjenih obćinah, kuću ili zemlju u vrēdnosti od 200 ftah, — u ostalih obćinah pako $\frac{1}{4}$ sesie, ili k takovoj spodoban prostor negibvog' imetka

izključivom viastitostju posēduju, ili ako takov imetak posēdovali nebi, godišnji čistj dohodak od 100 ftah imaju, — ako kao sluge pod gospodarskom vlastju nestoje, — od 20-te do 50-te godine dobe svoje u narodnu stražu zapisati se i oružjem služiti dužni jesu.

§. 2. Narodnu stražu u varoših, i uredjenim starešinstvom providjenih obćinah, mēstno poglavarstvo — u drugih mēstih pako poglavarstvo dotične varmedje, ili u slobodnih okružjih okružno poglavarstvo sastavilo bude.

§. 3. Osim obvezanih na službu s oružjem u narodnoj straži, dotična varmedjska, okružna, varoška, ili uredjenim starešinstvom providjenih obćinah poglavarstva, još druge takove dāržavne gradjane uvārstiti mogu, od kojih sude: da uzdāržanje ustavnog' reda u njihovom interesu stoji, i da su ovog' odlikovanja vrēdni.

§. 4. Iz narodne straže izključuju se takovi, koji radi robljenja, kradjenja, varanja, krive prisege, paljenja, i ubojstva kaznjeni su bili.

§. 5. Takovi, koji su kao narodni stražari u koju izmed pomenutih u §. 4-om krivnjah zabasali, moraju se za vrēme, do svāršetka suprot njima podignuti se imajuće zaglavne parnice po dotičnom poglavarstvu, ili mēstnom starešinstvu iz čete narodne straže odmah izbrisati, i takovim oružje oduzeti.

§. 6. Za popis onih, koji po naredbi §. 1-a, kao narodni stražari oružje primiti dāržani jesu, odmah poslē dobivene upraviteljsku naredbe budu odbore imenovali.

U varmedjah, nečekajuć na veliko spravište, mala spravišta.

U okružjih Jazigo-Kumanskim i Hajdučkom varhovni kapetan.

U 16 šipuških varoših i okružju turopoljskom, okružni župan.

U okružju Rēčkom i Bakarskom primorski upravitelj,

U sl. kr. varoših i uredjenim starešinstvom providjenih obćinah vće.

§. 7. Ovi odbori u varmedjah i slobodnih okružjih u sporazumljenju sa starešinstvi dotićnih městah budu postupali, i po okolnostih ustrojenje městnih četah izposlovali.

§. 8. Pomenutim u §. 1-om osobam slobodno jest u službu konjanikah ili pěšakah stupiti; u pěšačkoj četi medjutim služiti dāržani jesu svi oni, koji se nisu u konjanike uvārstili.

§. 9. Častnike do satnika (kapetana) sama četa izbira, i odmah kako ovimi izbori narodna straža bude ustrojena, u varmedjah, glede takodjer uredjenim starešinstvom providjenih, u njihovom predělu stojećih obćinah, — podžupan, u sl. kr. varoših i slobodnih okružjih pako vārhovni častnik, kao o mnoztvu narodne straže, tako i o ustroju i izbranih častnicah, ima bojnog' ministra izvěstiti; uslěd toga više od satnitništva narodne straže častnike u Ugarskoj na predlog ministra Nadvornik kraljevski Naměstnik, u pridruženih pako stranah Ban bude imenuvao.

§. 10. Vārhovnog' vodju ugarske narodne straže takodjer Nadvornik kraljevski Naměstnik imenuvao bude, — u pridruženih stranah čast vārhovnog' vodje Banu, i u nebitju njega (sede - vacante) podsatniku pridruženih stranah, u ugarskom primorju pako upravitelju pripada.

§. 11. Da se narodna straža u oružju urězba, vlada će se u slěd poziva dotićnih poglavarstvah. za sposobne na takovo podučavanje vojničke osobe, pobrinuti.

§. 12. Onim, koji k službi potrebno oružje nabaviti si u stanju nisu, bude se oružje iz dāržavnih oružanah podělilo.

§. 13. Svi članovi narodne straže sa članovi uredne ugarske vojske u istom stupnju stojeći u časti za jedna-

ke smatrati se imaju, plaću medjutim, dok u svom městu služe, nevuku, za vrěme pako vanjske službe sa vojnici jednaku dobiju plaću, koja, za vrěme izvan medjah vlastite obćine, u predělu vendar svoje dotićne jurisdikcie, provodjeno, iz domaće pěneznice iste jurisdikcie — za vrěme pako izvan njihove dotićne jurisdikcie, u službi provodjeno, iz dāržavne pěneznice će se plaćati.

Nadziranje oružja.

§. 14. Oružje, koje će se narodnoj straži iz obćedāržavnih oružanah dati, stajat će pod neposrednim računom i nadziranjem jurisdikcie. — Radi toga:

§. 15. U varmedjah, i slobodnih okružjih budu jurisdikcie potrebno oružje razdělile, i městnim poglavarstvam pod račun dale.

§. 16. Ako koji narodni stražar oružje, koje jest iz dāržavne oružane dobio, na potrebovanje povratiti nebi mogao, ili bi pustio da se u kojoj strani pokvari, dāržan jest štetu naknaditi.

Služba.

§. 17. Služba narodne straže jest po redovnimi slučaji različna, kao što je stanje městne obće tišine i mira redovno ili izvanredno.

§. 18. Kada se niti kakovo znamenje izvanrednog' smetanja obćeg mira i tišine nepojavljuje, niti pako uzrok ima bojati se, da bi se obća tišina i mir kakovom naglom silom poremetiti mogao; služba narodne straže proteže se samo na uzdāržavanje potrebnih redarskih obredah. — Iz ovog' obzira.

§. 19. Městni častnik narodne straže opredělit će red i broj, kojim budu narodni stražari službu obnašali.

§. 20. Manje nereda, — najmre: zametnute po sokacih ili kěrćmah kavge i bitke preprečiti, prestupnike uhvatiti, pohvatane zločine ili prestupnike u ruke zakoni-

tog poglavarstva predati, kao takodjer svuda, gdje postupanju zakonitog poglavarstva oružana sila (brachium) potrebna bi bila, takovom silom poslužiti narodna straža dadržana jest.

§. 21. U izvanrednih slučajih, kada povratiti poremetjeni mir i obću tišinu izvanredna sredstva potrebna jesu, svaki uvāršteni narodni stražar, ili slēdi u redu na službu ili ne, pod oružje stupiti ima.

§. 22. Narodna straža izvan slučaja, u §. 21. pomeputag, samo med medjami svoje občine dadržana jest službu obnašati: u suprot, ako u slučaju §. 21-og občina tišina i mir u kojoj občini pomoću mēstne narodne straže povratiti se nebi mogao, onda može se narodna straža i druge občine pozvati, i takova uslēd poziva takodjer izvan medjah svoje občine dadržana jest službu obnašati.

§. 23. Narodni stražar samo onda može pod oružje stupiti, ako se na službu pozove, i narodnoj straži nije slobodno, kao sboru, oružanoj posavētvivati se i odluke praviti.

§. 24. Narodnu stražu samo gradjansko poglavarstvo može na službu pozvati, i osim stražnog mēsta svuda odsēku straže gradjanski predvoditelj jest potreban.

§. 25. Narodna straža silom samo onda postupati može, poslē kako gradjanski predvoditelj onog ili dotično one, proti kojim silom postupati se ima, u ime zakona na pokornost pozvao jest.

§. 26. Narodni stražar dadržan jest na poziv službu svoju bez pogodbē ovāršiti; — ako nebi u redu bio pozvan, onda se može kod zapovēdnika potužiti.

§. 27. Pedepsa i postupanje za slučaje prestupka službe budu naredbom opredēljena.

§. 28. Med ogradami (Schranfen) po zakonu ustanovljenih načelah naredbom će se potanko urediti jednaka odēca (Uniforma) i sva ona, koja k ustrojenju i uzdār-

žavanju strane, k nabavljenju džebane (Munitton) i uzporedjenju stražne službe potrebna jesu.

§. 29. Izvāršenje ovog zakona, ako bi okolnosti izvanrednimi uzroci zahtēvale, može ministerium uslēd izyēstja dotičnog poglavarstva odgoditi.

§. 30. Ako bi radi mēstnih okolnostih potrebno bilo narodnu stražu razpustiti, to će Njegovo Veličanstvo naredbom odlučiti; nego u takovom slučaju poslē razpuštjenja najkasnie za godinu danah ima se razpuštjena narodna straža na novo ustrojiti.

§. 31. Člani narodne straže nemogu se tēlovnom pedepsom kazniti.

§. 32. Prilagodjenje ovih zakonah u pridruženih stranah ondašnjim zakonskim poglavarstvom povēruje se.

§. 33. Kralj i domovina očekivaju, da će sinovi domovine, kojih pravednosti uzdāržanje obēeg sustava (dadržave) ovim zakonom povēreno jest, dužnosti svojoj vērno i revno zadovoljiti.

§. 34. Narodna straža položiti će na barjak (zastavu) slēdeću zakletvu:

Ja N. N. zaklinjem se živom Bogu i t. d. da ću kralju vērnan, poglavarom mojim poslušan biti, — zaklinjem se, da ću osobe i imetak sugradjenah mojih proti svakom nezakonitom napadanju na poziv poglavarah mojih braniti, obću tišinu, mir, i pokoj niti poremetiti niti pustiti da se poremeti, u obće službene dužnosti, kad se bude od mene zahtēvalo, točno izvāršiti, i da budem povodjenjem gradjanskih mojih poglavarah vērnan zaštititelj ustava, zakona i otāčbine. Tako mi Bog i t. d.

§. 35. Čitav zavod narodne straže stavlja se pod vlast popečiteljstva.

ČLANAK XXIII.

O slobodnih kraljevskih varoših.

§. 1. Varoš kao nezavisna občajurisdikcija svoje občinske poslove, pod zakonitim nadzorništvom nezavisno od druge jurisdikcije polag obćeg zakona, uređjiva.

§. 2. Pod poglavarstvom varoši, kao obćom jurisdikciom, u obziru redarskom, zaglavnom, i posebnog' prava stoje, — osim varmedjskih stolnih kućah, i u vojnoj službi stojećih vojnikah, međjutim strogo gledeć samo na njihove osobne i zaglavne poslove kao takodjer službene krivnje, — sve u varoškom području nahodeće se osobe i njihov imetak bez razlike.

§. 3. Međjutim, dok se varoši zakonom potanko uredile budu, slēdeća naredjuju se.

a) Razdēljenje varošah.

§. 4. Takove varoši, u kojih manje od 12.000 žiteljah obitava, male, — u kojih više od 12.000 obitava, velike varoši imenuju se.

b) O obnovi Častnikah.

§. 5. Buduć o izboru dāržavno-saborskih poslanikah glēde cēle dāržave u obće posebni zakon radi, u obziru obnove varoških častnikah ovim naredjuje se.

Izbornici

Svi članovi varoške občine, osim ženah, koji su punolētni, i niti pod očinskom, tutorskom ili gazdinom vlastju, niti pako radi nevěrnosti, prevare, plēnjenja, ubijanja ili kao palikuće pod kaštigom nestoje, bez razlike zakonom prijetog' věroizpovēdanja, jesu izbornici; ako.

a) U području varoši, i u zemaljsku knjigu (Grundbuch) na vlastito, ili zajedno i na suprugah svojih ime različno zapisanu kuću ili zemlju od godine danah posēduju, koja jest u malih va-

roših 300. — u srednjih 700, — u velikih 1000, — i osobito u Pešti 2,000 forintih srebra vrēdna: ili

b) U području varoši kao rukodēlci, tergovci ili fabrikanti već jednu godinu nastanjeni jesu svoju vlastitu dēlaonicu, skladište, ili fabriku, imaju, i ako su rukodēlci najmanje s jednim pomoćnikom neprestano posluju.

c) Doctori, lēčnici, ranarnici, odvētnici, zemljomēri, akademićki umētnici, učitelji, članovi madjarskog' učenog' društva, koji u varoši već godinu danah stanuju, i u malih 40, — u srednjih 60, — u velikih varoših 80, — u Pešti pako 100 forintah srebra stanovinu plaćaju.

d) Osim ovih svi oni, koji u varoših već dvē godine danah stanuju i u malih varoših od 200, — a srednjih 400, — u velikih 600, — u Pešti pako 800 forintih srebra iz poslovanja ili glavnice svoje proizlazeće siguran dobodak dokazati mogu.

e) Koji su do sada u varoših gradjani ili tako zvani purgari bili, ako i baš u gornjih toćkah popisane sposobnosti nebi imali.

§. 7. Ako komu sposobnost dajući negibivi imetak naslēdno pripade, u takovom slućaju vrēme posēdovanja u §. 6. toćki a) opredēljeno potrebno nije.

§. 8. Pravo izabiranja nitkomu, koji propisane u §. 6. sposobnosti ima, pod nikakovom izlikom uzkratići ili oduzeti se nemože.

§. 9. Izbornici sposobnosti, u §. 6. opredēljene, imajući, budu prigodom obnove varoške častnike i članove varoškog' zastupanog' tēla (sбора) izabirali.

§. 10. Pravo izabiranja samo glavom izvāršivati se može.

c) O d a r Ź a n j u o b n o v e .

§. 11. Posle proglašenja ovog zakona ima građanski čeonik ili dotično sudac odmah u obće javno spravište dosadašnje včće i izabrane gradjane sakupiti. U jednoj sčdnici moraju se po članovih istog spravišta izabrati predsjednik za daržati se imajuću obnovu, i odbori za popis izbornikah, zatim imaju se učiniti naredbe glede načina popisivanja, kao takodjer mčsta i vremena izbora.

§. 12. Na dan izabiranja pod predsjedanjem izabranog predsjednika ima se takodjer sčdnica daržati, i u ovom spravištu.

§. 13. Najprije imaju se po članovih spravišta tajnim odvčtom iz popisanih izbornikah za sabiranje odvčtah, i sačinjenje naredbah oko naznačenja (Candidacie) odbori, najmanje iz deset članovah sastajeći izabrati.

§. 14. Takodjer u ovom spravištu članovi činovništva i izbornog gradjanstva imaju se svčjih, do sad obnašanih, častih odreći, predsjednik izbora pako za vrčme izbora satnika, činovnog odvčtnika (fiškuša) i bilježnika namčstiti.

O i z b o r u č i n o v n i č t v a .

Izmed činovnikah, gradjanski čeonik (Bürgermeister) vārhovni sudac, vārhovni satnik, i pčdsatnici, včćnici, bilježnici činovnički odvčtnici, archivari, rukovodja zemaljske knjige, pregledaoc računa, vārhovni lčćnik, vārhovni ranarnik, vārhovni zemljomčr budu izabrani. Izbor uz naznačenje, a naznačenje po predstavljajućem odboru sa sudčlovanjem izbornog predsjednika biva.

§. 16. Gradjanski častnici, koji su takovu čast obnašali, koja prie proglašenja ovog zakona do smčrti njihove pod redovnu obnovu padala nije, plaću svoju do smčrti zadarže; u suprot ako prigodom obnove po ovom

zakonu daržati se imajuće ili na dosadašnju, ili pako na višju čast bi se izabrali, izabranje primiti dužni jesu, drugaćie penziu svoju izgube, — koju takodjer izgube, ako bi makar kada radi kakove krivnje obsudjeni bili.

Častnici na polaganje računah obvezani, za sada do potankog uredjenja varoške jurisdikcie u častih svojih ostavljaju se, nazorniOivo medjutim na pčeznice i druge shrane stavlja se pod odgovornost včća, koje u smislu ovog zakona izabrano bude, kojemu, za da ovoj odgovornosti podpunio zadovoljiti može, zajedno daje se vlast u slućaju izkustva makar kakovog zloupotrebljenja ili nehajstva račun položiti imajuće po okolnostih odmah odпустiti, dapaće pod zatvor metnuti, i pred zaglavni sud staviti, na mčsto takovih povremeno druge rukovoditelje imenovati, rčćjom za osiguranje pčeznicah sve potrebne naredbe činiti.

O i z b o r u z a s t u p n i k a h .

§. 18. Članovi zbora zastupničkog budu se bez predstavljanja izabirali.

§. 19. Glede toga kako se ovaj izbor izvesti, izbornici radi olakšanja izborna okružja podčeliti, odvčti sabirati imajuć, i glede ostalih oko izbora, slućajno činiti se imajućih, bude ono veliko spravište odredilo, u kojem će se popis izbornikah opredčeliti.

§. 20. Medjutim, dokle zakon drugaćie naredi, za zastupnika makar koi nastanjen stanovnik varoši bez razlike zakonom prijetog včroizpovčdanja, može se izabrati.

§. 21. Zastupnički zbor a malih varoših najmanje iz 30, — u srednjih najmanje iz 82, — u velikih najmanje iz 157 članovah sastoji.

§. 22. Broj zastupnikah, vārhu najmanjeg broja a k broju stalnih žiteljah primčrno slčdećim načinom obvaršava se:

a) U malih varoših vārhu broja parvih 1500 za

svakih 200 stanovnikah pridaje se k prvim 30 zastupnikom po jedan,

b) U srednjih varoših varh broja prvih 12,000 za svakih 400 stanovnikah pridaje se k prvim 82 zastupnikom po jedan.

c) U velikih varoših varh broja prvih 30,000 za svakih 800 stanovnikah pridaje se k prvim 157 zastupnikom po jedan.

§. 23. Zastupnici u velikom spravištu svaki pravo posavjetovanja i odlučan odvjet imaju.

§. 24. Odvjetovanje kod svih izborah po izbornicah tajno biva.

O večnih i velikih spravištih.

§. 25. Dokle zakon po tanko naredio nebude, većom se ona vlast daje, koju dosad varmedjska mala spravišta imaju, — velikome spravištu pako ona ista vlast daje se, koju varmedjska velika spravišta imaju, izuzamši intabulacije, kao takodjer ona pitanja, koja u užjem smislu sudačko postupanje potrebuje, ili odlučenje sudačkog zatvora (sequester) u sebi zadržavaju.

§. 26. Sjednice kao velikog' tako i večnog spravišta imaju biti javne.

§. 27. Služateljsvo posavjetovanja u sednicah uznemiriti nesmije. Predsjednik jest dužan poredak uzdržati, i radi toga po veću izabrati se imajući častnici mira imaju pomoću narodne straže o tom nastojati.

§. 28. Vlast oddelnih stalnih povjereničtvah, kakova jesu, — sirotinsko, gospodarstveno, poljopšavno, i ostala povjereničtva, — ostavlja se u sadašnjem stanju, povjereničtva stoje u savezu neposredno, s većem a po veću pako sa velikim spravištem.

§. 29. Veliko spravište sastoji: iz varoških častnikah i zastupnikah ukupno, — predsjedna mu gradjanski čeonik, i u slučaju njegovog preprečenja najstariji većnik. — Za stvorenje odluke pako potrebno jest, da se u malih varoših najmanje 20, — u srednjih 30, — u velikih pako najmanje 40 članovah sakupi.

§. 30. Veliko spravište ima se držati svaki mēsec najmanje jedan put, može se osim toga i više putah, koliko goder putih to veliko spravište napred naredi, ili večē i dotično gradjanski čeonik radi žurnih okolnostih, za potrebno držati.

ČLANAK XXIV.

O izborah obćinah.

§. 1. O slob. i kr. varoših povremeno naredjujući XXIII. članak na koliko o izborih, izbornicah, i zastupnikah glasi, proteže se takodjer na 16 šipuških varošah i one obćine, koje parvosudskom vlastju providjeno starešinstvo ili večē imaju, ili budu odsele uz poslušanje varmedjah na predlog ministeria od Nj. Veličanstva ili dotično kraljevskog Namēstnika takovo dobile.

§. 2. Stanje obćeg upravljanja urednim parvosudnim starešinstvom providjenih obćinah, do novie zakonske naredbe, kao što jest ostavlja se.

§. 3. U obćinah pako, koje parvosudnim uredjenim starešinstvom providjene nisu glede izbora poglavarstva, budu varmedje povremene naredbe sačinile.

ČLANAK XXV.

O okružjih Jazigo-Kumanskih.

Povremeno, dok zakon unutarnji ustroj okružja Jazigo-Kumanskog' potanko neuredi, glede izborah čast-

nikah i zastupnikah na velikom spravištu okružnih naredjuju se sljedeća :

§. 1. Okružne častnike izabiraju oni isti; koji po-
lag V. članka državno-saborske poslanike izabirali budu.

§. 2. Zastupnike na veliko spravište budu izbornici
obćinah izabirali jedino izmed zastupnikah obćinah.

§. 3. Iz svakog' okružja Jazigo-Kumaanskog imaju
se za veliko spravište po četiri zastupnika izabirati.

§. 4. Častnici okružjah uz naznačenje, — zastup-
nici okružjah pako bez naznačenja izabiraju se.

§. 5. Za izradjenje naznačenja ima se u velikom
spravištu jan prije obnove odbor od šest članovah iza-
brati, koji će sa vārhovnim kapetanom zajedno, većinom
odvĕtah naredjivati.

§. 6. Odmah posle proglašenja ovog zakona će
nadvornički vārhovni kapetan veliko spravište u dosadaš-
njoj slici sazvati, i u ovom velikom spravištu budu se
odbori imenovali za popis okružnih izbornikah, nadalje
naredbe budu učinjene glede popisa izbornikah u obćinah
po odborih uzeti se imajućeg', glede izbora poglavarah
i zastupnikah obćinah, kao takodjer glede zastupničkog
zborah okružjah.

§. 7. Posle kako u svakoj obćini mĕstni izbori, i
izbor članovah okružnog' zborah bude svāršen, nadvor-
nički vārhovni kapetan, vārhh toga izvestjen, obnovu
okružnih častnikah, i ovu predteći imajuće veliko spravi-
šte će ureći, na koje izabrani takodjer polag' ovoga
zakona članovi okružnog' zastupničkog zborah pozvati se
moraju.

§. 8. U ovom velikom spravištu glede dāržanja ob-
nove častnikah, potrebne naredbe sačiniti i odbor za sa-
biranje odvĕtah izabrati se ima; i posle kako sadašnji
častnici svojih častih odrekli se budu, za vrĕme obnove

povĕrenika redarstva, činovnog' odvĕtnika i bilježnika će
nadvornički vārhovni kapetan namĕstiti.

§. 9. Kao što zastupnici tako i častnici tajnim se
odvĕtom izabiraju.

O velikih spravištih.

§. 10. Predsĕdnik velikih spravištah jest nadvor-
nički vārhovni kapetan i u preprĕčenju njega podkapetan,
— članovi su okružni častnici, i okružni zastupnici, osim
ovih iz svake obćine napose veliki sudac i veliki biljež-
nik sa pojedinim osobnim odvĕtom.

§. 11. Sĕdnice velikog' spravišta su javne.

§. 12. Red uzdāržati jest dožnost predsĕdnika, i
pod njegovom naredbom narodna straža bdije.

§. 13. Veliko spravište dārži se svaki četvrt go-
dine po jedan put, može se dāržati i više putah polag
okolnostih, ako ili samo veliko spravište naparvo odredi,
ili predsĕdatelj kapetan za potrebno smatra.

O obćem upravljanju.

§. 14. Dokle zakon u ustanovljenju obćeg uprav-
ljanja potanke naredbe ne učini, oblikje i način obćeg
upravljanja osim onih promĕnah, koje su usleđ ovoga
zakona potrebne u dosadanjem se obiĕaju ostavljaju.

Proilazeća iz odkupa (redempcie) posebna odnoše-
nja i koristi do novie zakonske naredbe ovim se sjajno
uzdāržavaju.

ČLANAK XXVI.

O okružju hajdučkom.

Povremeno, dokle zakon unutarnji ustroj hajdučkog
okružja potanko ne uredi, glede izbora okružnih častnikah
i zastupnikah na velikom spravištu, naredjuju se sljedeća :

§. 1. Okružne častnike izabiraju oni isti, koji budu n smislu članka V-ga državno-saborske poslanike izabirali.

§. 2. Okružni i varoški častnici imaju se izabirati uz naznačenje, članovi pako zbora zastupnikah varoških bez naznačenja.

§. 3. Za naznačenje (kandidiranje) dan prije obnove ima se u velikom spravištu odbor od 6 članovah izabrati, koji će zajedno s varhovnim kapetanom većinom odvetah zaključivati.

§. 4. Odmah posle proglašenja ovog zakona će varhovni kapetan veliko spravište po dosadašnjem običaju ureći, po novom velikom spravištu budu se za popis okružnih izbornikah odbori imenovali; zatim budu se naredbe sačinile glede popisa varoških izbornikah, po odborih preduzeti se imajućeg, i izbora varoških častnikah i zastupnikah.

§. 5. Posle kako u svih varoših mestni častnici i članovi zbora zastupničkog izabrani budu: varhovni kapetan o tome izvestjen okružnu obnovu, i ovo predteći imajuće veliko spravište ureće, na koje veliko spravište takodjer članovi polag ovog zakona za zastupnički zbor izabrani imaju se pozvati.

§. 6. U ovom velikom spravištu, glede držanja obnove potrebne naredbe budu učinjene, bude izabran odbor za sabiranje odvetah i dosadašnji častnici odrićuć se častih svojih, za vreme obnove poverenika mira, činovnog odvjetnika i bilježnika varhovni kapetan će namestiti.

§. 7. Kao što izbor zastupnikah tako i častnikah tajnim odvjetom biva.

O velikih spravištih.

§. 8. Predsjednik velikih spravištah jest varhovni kapetan, a u ovog preprečenju pod-kapetan, članovi su okružni častnici, i varoški zastupnici, osim ovih veliki

sudac i veliki bilježnik svake posebne varoši osobnim jednakim odvjetom.

§. 9. Sjednice velikog spravišta su javne.

§. 10. Poredak obdržati dužan jest predsjednik pod naredbom ovoga narodna straža nadzira.

§. 11. Veliko spravište držati se svaki četvrt godine; može se i više putah po okolnostih držati, ako ili veliko spravište naparvo odredi ili predsjednik kapetan za potrebno smatra.

O obćem upravljanju.

§. 12. Dokle zakon o ustrojenju obćeg upravljanja potanke naredbe sačini, oblikje i način obćeg upravljanja, osim onih promjenah, koje su polag ovog zakona potrebne, polag dosadanjeg obćaja se ostavlja.

§. 13. Proizlazeća iz kraljevskih darovanjah odnošenja i koristi posebnih pravah od novie naredbe zakona sjajno se uzdržavaju.

§. 14. O okružju hajdučkom sada delujuće kraljevsko povereničtvo, i ostale na unutarnji ustroj hajdučkog okružja, dotično na osobna državna odnošenja medju stanovnicima okružja hajdučkog protežeće se, i ovome zakonu protivne, dosadašnje naredbe vlade, ovim se ukidaju.

ČLANAK XXVII.

O slobodnih primorskih okružjih Rěčkom i Bakarskom.

§. 1. Ova dva okružja dvě različne jurisdikcie sačinjaju; i ako takova svojimi unutarnjimi poslovima nezavisno jedno od drugog upravljaju; — sa ostalimi državne poglavarstvi, kao što s upraviteljstvom svojim, i varhovnimi sudišti države neposredno dopisivaju, i kao što

druge jurisdikcie glede svojih poslovah med ogradami zakona pod višjim nadzorničtvom pravila si sačinjaju.

§. 2. Pod jurisdikciom okružjah u zaglavnom, redarskom, i posebnog' prava obziru stoje sve, nutar medjah okružnih nahodeće se, osobe i imetak bez razlike, — izuzamši u službi stojeće vojnike, medjutim strogo samo glede njihovih osobnih i zaglavnih poslovah i prestupkah u službi, kao takodjer poslove i osobe k sudu mēnbenom, k nadzorničtvu tārgovine i mora, i k sudu vēća kapetanskog' spadajuće.

§. 3. Kao što u okružju rēčkom tako i bakarskom vārhovni častnik jest podkapetan, koji predsjedā takodjer u velikih spravištih i satničkih sudištih. U slučaju prēčćenja pod-kapetana na mēsto njega predsjedā najstarij prisēdnik satničkog sudišta. Svako okružje ima svojeg' pod-kapetana, kojih Nj. veličanstvo imenuje.

§. 4. Glede sborećeg (verbal) sudbenog' postupanja članak XX: 1836. i XI: 1840. protežu se i na ova okružja. Po velikom spravištu izabrana dva okružna sudca i vārhovnl bilježnik stola sudbenog' budu zajedno u sbornih parnicah sudište sačinjali.

O patriciih.

§. 5. Sadašnjē porodice patriciah svoj naslov uzdržē; dosad imenovani patricii savētnici u velikom spravištu zajedno sa zastupnici mēsto imaju, i u obće sva prava zastupnička uživaju, u buduće medjutim patricii savētnici imenovati se nemogu.

O izbornicih.

§. 6. U okružjih jesu izbornici svi oni članovi obćinah, koji u zakonu XXIII. o slobodnih kraljevskih varoših glasećem, ustanovljenu glede varoših tolikog' stanovništva sposobnost imaju, zatim patricii savētnici makar

za sposobnost potreban imetak i nebi imali, konačno kapetani i pisari brodarski.

§. 7. Pravo izabranja nitkome, koji u §. 6-om napomenuti za sposobnost imetak ima, pod nikakovom izlikom uzkratiti ili uzeti se nemože.

§. 8. Pomenuti u §. 6-om izbornici budu u okružnih obnovah okružne sudce i zastupnike izabirali.

§. 9. Pravo izabiranja samo se glavom izvršivati može.

O vārhovnom upravitelju primorskom.

§. 10. Primorski vārhovni upravitelj, kao obći vārhovni kapetan obadviuh okružjah, predsjedā u okružnih obnovah i kod izborah poslanikah; predsjedā nadalje u mēstnom kraljevskom upravničtvu (guberniu), i osim neposrednog' upravljanja okružjah kao jurisdikciuah, sva ostala njegova činovništva vlast uzdržava se.

O zastupnicih.

§. 11. Zastupnici sa patricii savētnici i častnici zajedno u okružnih velikih spravištih savētni i odlučni odvēt imaju, ali razlučeni spravište dāržati nemogu.

§. 12. Do toga, dokle zakon drugaćie naredio nebude, zastupnikom može se makar koji stalni stanovnik okružja izabrati.

§. 13. Broj zastupnikah bude toliki, koliki jest glede sl. i kr. varošah u XXIII-vm zakonu za varošē tolikog' stanovništva opredēljen.

O izborih.

§. 14. Zastupnici izabiraju se bez naznaćenja.

§. 15. Okružni sudci izabiraju se izmedju naznaćenih.

§. 16. Svaki izbor biva tajnim odvētom.

O dāržanju izborah.

§. 17. Poslě proglašenja ovog' zakona primorski upravitelj u dosadašnjem oblikju (formi) za svako okružje posebno veliko spravište ureče, u kojem imaju se naredbe učiniti glede popisa izbornikah, mēsta i vremena izbora.

§. 18. U istom spravištu ima se naredba učiniti takodjer glede izbora zastupnikah, i osobito glede sabiranja odvĕtah u takovom izboru, i glede razdĕljenja izbornikah na izborna okružja.

§. 19. Na dan izbora ima se takodjer veliko spravište dāržati, u kojem dosadašnji okružni sudci časti svoje odrekavši se, za nadzirānje vārħ naznačenja, izmedju izbornikah najmanje iz deset članovah sastojati imajuće povĕreniĕtvo, po članovih spravišta, izabere se.

§. 20. Naznačenje — ima se ustanoviti po naznaĕujućem odboru i upravitelju većinom odvĕtah.

§. 21. Medjutim, dokle zakon drugĕie naredi, polag' ovog' zakona samo okružni sudci i dotiĕno zastupnici imaju se izabirati, i svake tretje godine ponoviti; — mĕsta zastupnikah samo putem novog' izbora prilikom redovitog' povremenog' izbora mogu se nadopuniti; usuprot, ako se medjutim gdĕ koje mĕsto ĕastnikah izprazni na takovo izmed onih, koje veliko spravište priporuĕilo bude, za vrĕme primorski upravitelj, — kao vārħovni kapetan obadvĕuh okružjah, imenuje.

§. 22. Upravljavući sudci za razne oddĕle upravljānja posebno izabiraju se.

§. 23. Poslĕ izbora okružnih sudacah izaberu se zastupnici.

O vĕĕnih i velikih spravištĕh.

§. 24. Vlast vĕĕnih i velikih spravištĕh do onda, dokle zakon o uredjenju obĕgeg' upravljanja potanke naredbe učini, zadāržava se u sadašnjem stanju.

§. 25. Sĕdnice kao velikih — tako i vĕĕnih spravištĕh su javne.

§. 26. Slušaateljstvo posavĕtovanje sĕdnicah uznemiriti nesme. Mir uzdāržati predsjednikova je dužnost, u sĕdnicah osobito na ovu svārħu po vĕĕu izabrani ĕinovnici mira budu pomoću narodne straže nadzirali.

§. 27. Predsĕdnik velikog' spravišta je podkapetan u sluĕaju preprĕćenja njegovog' najstariĕi ĕlan kapitanskog' sudhenog stola; ĕlanovi su ĕastnici, patricii savĕtnici i zastupnici posebnim jednakim odvĕtom.

§. 28. Veliko spravište ima se dāržati svaki mĕsec najmanje jedan put, osim toga može se i više putah dāržati, kolikogod putah veliko spravište to napārvo odredi, ili vĕĕe i dotiĕno podkapetan radi žurnih okolnostih za potreĕbno smatra.

§. 29. Ova okružja iz obzira lukah (porto) radi uzpĕšenja morske tārĕovine i brodarstva od davanja vojniĕkih novakah su slobodni, — i ova njihova poveljena (privilegialna) slobostina zakonom potvrĕdjuje se.

ĀLANAK XXVIII.

O ĕinĕh (officiis) nadvornĕkoj ĕasti pridruženih.

Buduĕ Njegova Visost c. kr. Nadvojvoda Stĕpan nadvoznik, kao u izbivanju iz dāržave Njegovog' Veliĕanstva punovlastni kraljevski Namĕstnik, radi neuvrĕdljivosti osobe svoje i namĕstnog' izvāršivanja najvišjih pravah, — ĕasti, odgovornomu popeĕiteljstvu u smislu zakona podĕinjene, obnašati nemože: Nj. c. kr. Visost od izvāršivanja tako naslĕdne vārħovno županske ĕasti zakonito sdruženih varmedjah Pešt, Piliš i Žolt, kao takodjer ĕasti grofa Jazigo-Kumanskog za vrĕme izbivanja Nj. Veliĕanstva iz dāržave odriĕe se, i uslĕd toga za to vrĕme naredjuje se.

§. 1. Vrhovno županstvo zakonito sdruženih varmedjah Pešt, Piliš i Žolt naměstnik će ove iste časti obnašati, koji se također u odnošenje imenovanja, i glede ostalih vrhovnih županstvih pozakonjeno, stavlja, i čast njegova sa ostalimi vrhovno-županskimi uzporedivši se, njemu na državnom saboru kod stola velmožah mjesto i odvjet pripada.

§. 2. Čast vrhovnog kapetana okružjah Jazygo-Kumanskih podiže se na čast i vlast vrhovnog župana, i glede ovih okružjah bude Nj. c. kr. Visost nadvornik i kraljevski naměstnik zakonita svoja prava po dotičnom odgovornom popečiteljstvu izvršivao.

§. 3. Dostojanstvena plaća, koju su okružja Jazygo-Kumana nadvorniku dosad davati običavala, uzdržava se i nadalje u dosadašnjem stanju.

ČLANAK XXIX.

O državnik obćih činovnikih.

Da se obće upravljanje sa odgovornosju popečiteljskom n suglasje stavi, glede činovnikah, kojih naimenovanje vladi pripada, naredjuje se:

§. 1. Što se častnici izvan sudbenog' puta odpuštiti nemogu, to se ima samo od onih razumjeti, kojim je pravosudje povjeren.

ČLANAK XXX.

O poslovih, koje odgovorno popečiteljstvo glede obćenog' obćenja činiti ima.

Naredbe zakonskih članakah 25-ga od godine 1836 i 40-ga od 1840 glede dozvoljenja železnica, i kanalah

za budućnost ovim ukidaju se, do novije zakonske naredbe privremeno zaključuju se sljedeća:

§. 1. Odgovorno popečiteljstvo opunovlaštjuje se, da nastavljenju i savršenju započelih železnica i uređivanju vodah, ako i na koliko bi trgovinu podpomogala, pomoćju doskoči, i glede ovih upliv obće države osigura.

§. 2. Glede naknade trošakah iz mērenja i predbežnih dēlah, po pojedinom možebiti društvu na železnicah, jošte nezapočetih, preduzetih — polag uzdržanja prava od strane države gradjenje nastaviti — nekā popečiteljstvo u pogodbu stupi, i takovu radi potvrđenja najbližnjem saboru predloži.

§. 3. Popečiteljstvo opunovlaštjuje se: da iz Budapešte kao iz sārca domovine naprama medjam države 6 novih železnica, posliē tehničkog izpita i osobito iz državnog gledišta, sa obzirom također na mēstne okolnosti, osnuje, i ako bi moguće bilo, poaso ovim pravcem osobito pako prama Rēci, također činom, i bez odvlačenja započne.

§. 4. Opunovlaštjuje se popečiteljstvo, da na ovu svārhu temeljn uglavnici do 10 milionah forintah ustanovi, koja se po državi osigurava, iz koje do 8 milionah na željeznice, 2 miliona forintah pako na uređenje vodah po potrebi obratiti se mogu.

§. 5. Na upotrebljavanje zakonito u jurisdicijah za sada jošte obstojećih obćinskih dēlah popečiteljstvo bude nadziralo, koje držano bude: oko uzdržanja obstojećih drumovah, mostovah, i drugih na obćenje potrebnih sredstvih sa porazumljenjem dotičnih jurisdicijah, privremeno naredbe učiniti.

§. 6. Odgovornom ugarskom popečiteljstvu ovim i nadalje nalaže se: da za uređenje vodah do sad određene glavnice upotrebi,

ČLANAK XXXI.

O kazalištih.

Glede kazalištah privremeno naredjuje se :

§. 1. Kazališta od sada nemogu se bez dozvoljenja dotičnog' poglavarstva otvoriti.

§. 2. Glede dozvoljenja igrokazah dosadašnja censura ukida se.

§. 3. Izuzamši upravitelja peštansko-madjarko-narodnog' kazališta, na pozorištu makar kakova javna igro-predstavljanja samo uz znanje i dozvoljenje dotičnog' mjestnog' poglavarstva mogu se poduzeti; osim toga, bez iznimke istog' peštanskog' madjarskog' narodnog' kazališta, sva kazališta u obziru nadzorništva reda mjestnome poglavarstvu podstavljaju se.

§. 4. Koji suprot naredbi §-a 1-ga i 3-ga učini, prvi put osim zatvora kazališta do 8000 ftah podići se mogućom, i u državnu peneznicu padajućom globom, kaznjen bude.

§. 5. Kazalište daje predsjednik zatvoriti, pedepsa pako će se kratkim sborećim postupanjem izreći.

ZAGLAVAK.

Mi dakle milo uslisajuć i milostivno primajuć preponiznu prošnju i molbu pomenutih vjernih Naših, gospode i glavnih redovnikah, stęgonošah, velmožah i plemićah, — kao takodjer ostalih Stališah i Redovah gore imenovane kraljevine Ugarske i k njoj pridruženih stranah sve one navedene. Na napomenutim načinom predložene, zakonske članke u ovo Naše pismo od reči do reči za-bilježiti i zapisati odredili smo, i one, i ukupno i pojedince, u njih zadaržavajuća se, za odobrena, mila, i pri-

jeta izpovędajuć, njima kraljevsko Naše privoljenje i odobrenje dali smo i ona polak vlasti Naše kraljevske primili, odobrili, potvęrdili, i objaćili smo; osiguravajuć naparvo pomenute vjerne Stališe i Redove vęrhu toga, da sva u gori bilježenih člancih sadaržavajuća se kako Mi sami obdaržali budemo tako učinit ćemo, da takove i drugi vjerni Naši obdarže, i tako ona jakostju i po svędoćbi nazoćnog Našeg. pisma primamo, potvęrdjavamo, odobravamo i objaćujemo.

Dano rukom iskreno milog' vęrnog' Našeg' blagorodnog' i velemoćnog Grofa Ljudevita Batthyana a nęmetujvarkog' ministra predsjednika, u slobodnoj kraljevskoj varoši Požuna, dana četarnajstog' męseca Travnja godine hiljadu osamsto četārdeset i osme, Našeg u ugarskoj, ćeskoj, i t. d. kraljevini vladanja godine četarnajste, kada ćarkvom boćjom srećno upravljaje u Isukęrstu, prećasni, ćasni, i poštovani oći: blagorodan i velemoćan naslędni grof Franjo Nadasy fogarašfoldski koloćke stolne ćarke nadbiskup, (kada Ostrogonska, i Jegarska stolne ćarke udovstvovoše). Nikola Kovać tušnadski, erdeljske; — Ivan Hám satmarske; — Ivan Scitovski nagykęrski, pećuhske; — Mirko Palugyai palugyajski i bodafalvanski, njitranske; — Mirko Ožegević barlabaševaćki, senjske i modruške ili korbavske; — Gavrilo Smićklas gęrćko-sjedinenog obićaja, križevaćke; — Josip Lonović krivinski ćanadske; — Josip Kukuvić, bosanske t. j. djakovarsko-sręmske; — Vaso Popović gęrćko-sjedinenog obićaja munkaćke; — Juraj Haulik varalljski zagrebaćke; — Antun Oćkaj oćkanski košićke; — grof Dominik Zichy vasonkoski, vesprimske; — Vaso Erdelji veliko-varadinske i Josip Gaganeć prešovske gęrćko-sjedinenih; — baron Vladislav Bęmer bezdedski i kisbádski, veliko-varadinske latinskog' — obićaja; — Gavrilo Balašša sombathelyske; — Bęlan Bartaković kisaponjski roćnavske; —

Josip Budnjanski dežerski, bistričke; — (kada vacka, si-
puška, stolnobeogradska, i gyurska biskupske carkve
udovstvovaše) Josip Schrott carkveno-sdruženih beogradske
i smederovske; — Martin Miškolci kninske; — posvetjeni;
— Antun Karner backe; — Mihailo Šaghi šaghski nova-
ljanske carkve izabrani biskupi, — i kada varhovna-
županstva i časti više putah pomenute Naše kraljevine
Ugarske obnašaje: Nj. visost gospodin St ě p a n austrijski
nadvojvoda Naše kraljevine Ugarske nadvornik i Naš kra-
ljevski naměstnik, — blagorodni i velemožni Juraj Majláth
sékheljski verhovni državni sudac, — Baron Josip Jelačić
bužinski, ban Naših kraljevinah Dalmacie, Hárvatske, Sla-
vonie, — grof Gavrile Keglević bužinski varhovni tovar-
nik; — grof Franjo Zichy vašonköiski varhovni vratarnik,
grof Mirko Batthyany naslédni németujvárski, varhovni
konjušnik, — grof Antun Majlath székheljski varhovni
stolnik; — grof Ivan Keglević bužinski varhovni dvor-
nik; — grof August Vécej hajnačköski Naše ugarske ple-
mičke tělesne straže satnik; — Stěpan Serenči sigetski
varhovni peharnik; — naslédni grof Franjo Nadaždi fo-
garašföldski varhovni komornik; — grof Dragutin Pálffi
erdödski požunski župan i mnozi drugi.

FERDINAND v. r.

Gr. Ljudevit Batthyán v. r.

(L. S.)